

ครัดให้กระทำมรดกแต่งให้พลทั้งปวงได้เป็นลำดับกันแล้ว, ให้เอาใบสเดา
เป็นประเจียดสำหรับเมือจะยุบนั้น, เพราะเหตุว่าพระสวี่ธรรมราชา-
ธิราชใช้, พระชนมวารวันศุกร์, แด่ใบสเดานี้เป็นนามแห่งอิริราช.

ครั้นแล้วสมเด็จพระบรมบพิตรพระนารายณ์เป็นเจ้า ก็ให้ตั้งการบูชา
พระสวี่รัตนตรัย, แด่พระอิศวร, พระนารายณ์เป็นเจ้า, แด่เทพดาผู้มี
วิริยศักดิ์ทางปวงดาหรัตั้งขุนเสนาชัย, ขุนจันทราเทพ, ขุนทพมนตรี
ขุนเทพมนตรี, ขุนสิทธิศวร, ขุนเทพธรรมรัตน, ให้คุมไพร่พลร้อย
หนึ่งหัยรักษาดูพระราชวงบวรสถานมงคล. ในวันพรหส์บคเดือนสิบสอง
ขึ้นสิบค่ำ, เพลาเช้าแด่หานาถิกาเจ้า, สมเด็จพระบรมบพิตรพระเป็น
เจ้า, ก็แต่งพระองค์สำหรับกรพิชัยยุทธ, จึงส่งพระดีโคทกอธิ
ธาน แล้ว, ก็ตั้งขบวนช้างตนพลายมรดกโดยเร็ว ครัดให้พระเทพเคษ
เป็นกลางช้างพระทรง, ขุนพระสวี่ควาน. แด่ครัดให้สมเด็จพระอินทรา
ธิราช, ผู้เป็นอนุชาข้างช้างตนพงกะพดทอง, ขุนพรหมขิบาลเป็นกลางช้าง
พระทรง, หมันเทพกุบขรควาน. ครัดให้เมื่องมโนรมยราชช้างตนพลาย
พรหมพิทรี, นายไทยมหาดเล็กเป็นกลางช้าง, มะปรางควาน, หมัน
ราชกุบขรราชช้างตนพงคตบนาช้างพระทรง. ครั้นได้ฤกษ์วรมหุคิเรก
เพลาอนประเด็ค, ก็ตั้งเศกกราพพหยาตราด้วยเครื่องราชไปโศก
แด่พระโคมคองกตองแควรังษ, จึงตั้งเศกพระราชดำเนินโดยทวารพิพิช
ยาตราไปโดยทางหนาวคตบพดราชย์. จึงพระยาเสนาพิมุข, พระยา
ไชยาสุร, คุมยี่บันดี่มากกราบบังคมทูลขออภัยราชกร. แด่หัดจง
พิชิตเคษอกมกราบบังคมทูลขออภัยราชกร, แด่ตั้งเศกพระราชดำเนิน
โดยทางขี้กุน. ฝ่ายสมเด็จพระบรมบพิตรพระสวี่ธรรมราชาธิราช, สมเด็จพระ

บรรณพิตรพระเป็นเจ้าได้เคยเข้ามาแต่พระราชวังบวรสถานมงคล, ก็
 ตั้งแก่พระมหาเทพ, หลวงอินทเรศให้เอาขุนบำเรอภักดี, แด่อาหม่นมูทาด
 ขุนบำเรอภักดีไปพิลาศเล่นหน้าบางครา, แด่ขุนบำเรอภักดีก็ทวนรถ. จึง
 กราบถวายบังคมล้นเกล้าพระบรรณพิตรพระเป็นเจ้า ถึงหนวคตคตทนต์ได้แต่
 อาหม่นมูทาดขุนบำเรอภักดีไปพิลาศเล่น, แด่ล้นเกล้าพระบรรณพิตรพระ
 เป็นเจ้ามาหยุดข้างคันทนาพระที่นั่งจักรวาล, พระยานนทกระยอสู พระยานนท
 กระยอลาง, พระราชมนตร, หลวงโยธาพิท, หลวงอมรวงดำ, หลวงพิชิตเส
 ขุนศรี, ขุนข่งพานิช, ขุนสนธิชวาท, มีรายนั้นเฝ้าตามก็เฝ้าคต
 คมไพร่พลให้ไปหย่อนคันทนาตามดูขุน, ให้รายดูตามคตคต, แด่แรก
 ขวา, แด่จากมาหย่อนคันทนาพระที่นั่งจักรวาลเพชฌปราสาท, ให้หลวง
 เทพวรขุนคตไพร่พลหย่อนคตจักรวาล. ให้พระจุฑาภินันคตไพร่พล
 หย่อนทางสระแก้ว. หลวงวิสุทธิสงคราม แด่ขุนพรหมนิบาตคตไพร่
 จักรวาล หลวงวิกรมมาวาส, แด่ประคตคตกรม, จนถึงประคตคตพร.
 แด่ฝ่ายไพร่พลข้างล้นเกล้าพระสร้อยมราชราช, แด่ไพร่พลข้างล้นเกล้า
 บรรณพิตรพระเป็นเจ้า ก็ได้รบพุ่งกันแต่คตคต, แด่ขุนคตคตคต
 ขาดได้เข้าช่วยรบพุ่งคันทนาตามดู, ไพร่พลคตคตคตคต
 ล้นเกล้า, จึงล้นเกล้าพระบรรณพิตรพระนารายณ์เป็นเจ้า ครบคตคตคต
 เทพแค้นพิทราช เขาเป็นไทย คตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคต
 พระราชวังเป็นคตคตคต. ครนยังเขาไปคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคต
 ประคตคต, คต
 บรรณพิตรพระเป็นเจ้าข้างคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคต
 คตคต, ขุนพระสร้อยมราช. ให้ขุนคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคตคต

พระอนุชาธิราช, หม่อมเทพกษัตรควาน, แด่เศียรข้างคันทยหน้าพร
 ทนงจักรวัด. ครั้นเพดาชายเดี่ยวประมาณนาฬิกาได้สี่, มีผู้มากกราบทูล
 ส้มเค็ดบรมบพิตรพระเป็นเจ้าว่า, ส้มเค็ดพระสวามีราชาราช
 ช้างช้าง ออกมายืนหย่นธำมดาดงกษณ. จึงส้มเค็ดบรมบพิตรพระ
 เป็นเจ้ากรบชางพระทนต์เขาไปถ่งนอกกัวเพงหน้าธำมดาดงกษณ. ไพร่พด
 ทงต้องฝ่ายไคร่บพุ่งค้อยแย่งกัน, แด่ทหานธำมดัดบรมบพิตรเป็นเจ้า
 กยงบนนกลัดบองพระพาหุส้มเค็ดพระสวามีราชาราช. ฝ่ายทหาน
 พระสวามีราชาราชกยงบนนกลัดบองหลังพระบาทชายส้มเค็ดพระบรม
 บพิตรพระเป็นเจ้าเดินไซ่หน้อยหนึ่ง. แด่ส้มเค็ดพระสวามีราชาราช
 ก็กลัดข้างเขาไปในพระราชวัง. แด่ไพร่พดฝ่ายข้างส้มเค็ดพระสวามี
 ราชาราช ก็แตกฉานชานเช่นหนึ่งเขาไปในพระราชวัง, แด่กบดประค
 พระราชวังไว้. จึงส้มเค็ดบรมบพิตรพระเป็นเจ้าก่ดเค็ดชนมายังพระทนต์
 จักรวัด. จึงพระไคร่ภูวนาธิราชสัดเค็ดข้างคันทยออกมาเค็ดในพระราชวัง,
 ก็ออกมาถวยบังคม, ส้มเค็ดบรมบพิตรพระเป็นเจ้า. จึงครัดไซ่
 ให้ทหานธำมดักันไปท่วยประคพระราชวัง, ก็ทะงประคพดทวาร
 พยพระสวามีบ่ดประคพดทวารออกมาได้บอกว่, ส้มเค็ดพระสวามี
 ราชาราชหนั่งไผ่หย่นธำมดัด, แด่ทหานก่ดกรันเขาไปในพระราชวัง
 ได้. นายแก้วมทาดเค็ดก่นำพระสวามีออกมาถวยบังคม, ส้มเค็ด
 บรมบพิตรพระเป็นเจ้าพระทนต์จักรวัด. นายแก้วจึงกราบทูล
 ส้มเค็ดบรมบพิตรพระเป็นเจ้าว่า, ทหานธำมดักันเขาไปในพระราชวัง
 ได้แล้ว, แด่พระสวามีบอกว่, ส้มเค็ดพระสวามีราชาราชหน
 ถ่งไปถ่งถ่ง. จึงส้มเค็ดบรมบพิตรพระเป็นเจ้าก่ดเค็ดเขาไปในพระราชวัง

ขิบดินทรหิรหิรทราชาดาขบดส์วิญญูณคุณอกนคจัตวรุจตุภูวนาทจรัท
 พรหมเทพเทพาขิบดินท ภูมินทราราชรัตนากาส มนวงส์ องค์ เอกาทศรท
 วิสุทธิยโสคณบรมธรรมาลัยสมุทตโรมนคอนันคคุณวิญญูณคุณบรมมิกวรา
 เตโชชัยไตรโลกนาถดินท อรินทราราชชาติพิชิต ทิสทศพัฒนานถมนันค
 มหันตमारิตวิชัยโองลวรยาธิปตยชคคิยวงส์ องค์บรมาธิปตครภูวนาถ
 ขิเบตโลกเชลวิสุทธิมกศวคคณโมตัสวปทุมสุริยวงส์ องค์สรวเพชฌ พุทรา
 ภูมบรมบพิตรพระพุทเจ้า พระเจ้ากรุงเทพพระมหานครบวรทวารวดี
 สร้อยขยามหาดิลกภพนพรัตนราชธานีบรมมย. แดถวายเครื่องเบญจ
 ทกุธภัณฑ์ แดถวายเครื่องราชูปโภคทองปวงแถบชาวมเทพอดตามฤค
 อันประเดิด. ถัดถัดถาวรในพระองค์โดยยถาธำตร แดถวายอาลัยรพพ
 อภิลักขณพระพรบวรราชธวัธถัดถัดพพนมมงคลนรมลพระองค์, คค
 พระนารายณ์เป็นเจ้าตั้งขจกรกษาร, อันกอบด้วยพระเดชเดชาวิธาน
 ภาพอันประเดิด, เพื่จะรักษาดมมะพรหมนาจารย์แดท้าวพระยาเด้นา
 บคณครมุข, ประชาราธศรททองปวงให้สุขเกษมเปรมปรัดทวาทนาจาเรนดัย
 คอไปเมื่อนั้น แดวกให้เบญท้าวพระยาลำนนครราช, เด่นาบคณครมุข
 ทูกระของทบวงถวรททองถวายถวายบังคมแดถวายธัจจานุเจ้าจาณถอน
 พระพิพน คามพรพประเพณ แดเดิด เมื่อเดิดคปราปคากิเล็กถวย
 ราชประเพณเดอนน, พระชนมโดยสืบหาพรธำ. แดพระบาทสมเด็จพระ
 เอกาทศรทอสิถบรมนาถบรมบพิตร พระพุทเจ้าหยหัว ชงทศพิชราชัน
 ชนมทพระเดิด, ถังพระกรุณาแก่ประชาราธศรททองปวงให้ถัดด้วยชาก
 วนชนคตแก่ประชาราธศรททองปวงดามชวมให้เอาเชาทของพระคณแ
 พรหมาทมยพนาพนาพรราชกุดตเดอถัดให้แก่งการวัง จรดถวายพร-

ธิราชช่วยรบพุ่ง. ครั้นสมเด็จพระเจ้าบรมราชาธิราชทราบข่าว, พระไตรภู-
 วนาทกิจวงศ์เสด็จไทยทองปองกมามนจบเข้าด้วยชาหลวงเต่า, แลเอาแดง
 แก่นทูนยั้งเป็นหลายครั้ง, พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ก็ได้พิจารณาพั้งแต่
 คนถอยนั้น, ก็คิดต้องสมคนไว้นอกกรุงเทพมหานครเป็นอันมาก. จึงเจ้า
 หลวงก็เอาเนื้อความนั้นกราบทูลพระเจ้าหยู่หัวให้ทราบ. จึงซึ่งพระกรุณา
 ตรัสสั่งให้ชาหลวงอนมโฆสจัน, ออกไปฟังกิตติศัพท์จึงมั่นมั่น,
 ถ้ามั่นจึงใช้ให้ชาหลวงคิดกลอุบายว่าจะเข้าด้วย. ครั้นชาหลวงออก
 ไปได้แจ้งเนื้อความนั้นเป็นหลายแห่งว่า, พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ให้สั่ง
 สมคนเป็นมั่น. จึงชาหลวงซึ่งออกไปนั้นก็แต่งอุบายว่าจะเข้าด้วย
 จึงให้ถ้อยความคนแก่กันว่าจะยกเข้ามา. แลชาหลวงนั้นก็กลับ
 คืนเข้ามากราบทูลพระกรุณาตามเนื้อความนั้น, ครั้นได้ทราบเนื่อ-
 ความทุกประการจึงมีพระราชโองการตรัสสั่งแก่มหาดเล็กว่า, ให้เอาเงิน
 หลวงร้อยชั่งไปให้แก่พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ว่า, พระราชทานให้ออกมา
 ให้จัดแจกแก่ชาวไทยทองปองนจนทอกลั่น. หยุ่นมาพระยาพิชัยสงคราม
 พระมหาพนครทูนเค็ดสมเด็จพระบรมราชาธิราชว่า พระยาพิชัยสงคราม
 สรรพบุรุษซึ่งพระกรุณาตรัสสั่งว่า ให้ไปกินเมืองนั้นก็มี. แลคน
 ทั้งสองนครกลางคั่นยอมลงไปวังหลวงมิได้ขาด แลคิดอ่านด้วยพระไตร
 ภูวนาทกิจวงศ์จะคิดร้ายแก่แผ่นดิน. จึงสมเด็จพระบรมราชาธิราชก็เอา
 คณนกร บิณฑุพระกรุณา, จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้เสาะแสวงพั้ง
 เนื้อความนั้นจึงมั่นมั่นก่อน. หยุ่นมาหนึ่งนายผู้เดิมเป็นมหาดเล็ก
 เป็นไท่ครั้งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงโปรดเกล้าทวงให้ตั้งเป็นหมู่เรือพระ-
 ทนง, แลนายผู้มาบอกแก่พระยาจักรีพระยาพรหมคงว่า พระยาพิชัย

พระสรีรปริชาแดหม่นกิดดอว์ ย่อมลงไปหาพระไตรภูวนาทกิจวงศ์
 นวภัทตัง, คิดอ้างถึงผู้มโหฬารจะทำร้ายแก่แผ่นดิน. พระยาจักร
 พระยาพระคลังบอกแก่พระยาพิชิตภักดี ๆ ก็กราบทูลพระกรุณาให้ซึ่งชาว
 จมื่นพระราชโองการตรัสว่า, หม่นกิดดอว์ซึ่งตั้ง
 ให้ไปรังเมืองเดิมได้ไปนั้น, เห็นว่าจะคบกันคิดร้ายพระองค์, ให้ตั้งโทษ
 คดีสี่เตียบไว้หน้าศาลาอุทธรณ์พระราชมณเฑียรสถานมณฑล. ถัดพระ
 ไตรภูวนาทกิจวงศ์เข้ามาเฝ้าพระราชมณเฑียรสถานมณฑลไว้, ย่อม
 หาพระสรีรปริชาแดท้าวราชนายภิมมากระซิบเจรจาทุกวัน. แดพระยาพิชิต
 ภักดีจึงว่าแก่หม่นมโหฬาร, ให้ห้ามพระสรีรปริชาแดท้าวราชนายภิม
 ซึ่งเจรจาดูด้วยพระไตรภูวนาทกิจวงศ์นั้นบนทนน. แดพระไตรภูวนา
 ทกิจวงศ์ก็ทรงพระยาพิชิตภักดีแก่หม่นมโหฬาร. อนึ่งพระยาจักรพระยา
 พระคลังกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าผู้มาบอก, พระไตรภูวนาทกิจวงศ์
 จะคิดร้ายเป็นมณเฑียร. จึ่งพระราชโองการตรัสว่า, เยี่ยงนั้นใดจะแจ้งว่า
 คิดร้ายนั้นเป็นมณเฑียร, จึ่งตั้งแก่พระยาพิชิตภักดีว่า, เมื่อครั้งพระองค์
 ได้ยานพระไตรภูวนาทกิจวงศ์นั้นมาย่อมเข้ามาคเหินบุชชาชนมาแต่บัด
 นี้ยังจะทาดูจนหรือหาได้. จึ่งพระยาพิชิตภักดีก็แต่งขุนนางพระไตร
 ภูวนาทกิจวงศ์แต่พระบาทชนมาจนถึงตนพระเพลา. พบคาดเครื่องแต่มี
 เทียบ. จึ่งพระยาพิชิตภักดีก็ทรงพระไตรภูวนาทกิจวงศ์ดู. ก็ตกใจ.
 หูมาชาตดวงซึ่งแดงให้ชนไปฟังกตตังพทนน ก็เคเอาเนอความมากราบ
 ทูลพระกรุณาว่าได้ขึ้นหาพระไตรภูวนาทกิจวงศ์ว่า, พระไตรภูวนาทกิจ
 วงศ์คิด, เมื่อการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ถ้าแต่ได้แต่พระราชดำเนิน
 ไปไว้ จะแต่งราชธำมัญชอนหุยกทางเคบนน, ครนตเคศพระราช

ดำเนินไปกลางคืนไซ้, จึงจะให้ข้าอาตมาซึ่งซ่อนหย่อนออกทำร้ายใน
 ณะของขลุ่พระบาท. ครั้นคราหรรตเนอความทงนแฉว จึงซงพระราชดำหริ
 ว่า, องค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ไซ้เป็นอนุชาธิราชแห่งเราๆ ก็ไฉ้พระทัย
 เป็นที่สนั่นเสนาหานัก, แฉซึ่งองค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์จะคิดมิตรโทษ
 แก่เราตงน. เมื่อนการพิชิตรยมประวายนนเราจะไปตั้งพระเปนเจ้าตงนเทว
 ถาน. ถ้าแฉองค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์จะทำร้ายแก่เราให้ทำเกิด เรา
 จะเอาแต่บุญบาริการแห่งเราเป็นทพ. ครนถึงนการพระราชพิชิตรยม-
 ประวยกตงนคณน, กัดเคัดซงซ้างคณพระทงนสุวรรนปรีดตงนค ประคั
 คอยเคียรราชไซ้ปโลกทงปองแฉท้าวพระยาเสนาบคัมนตรมูทงนทตย แห
 โดยซ้างชวทหน้าทงกัดเคัดแฉพระราชวงบวรสถานมงคต, มาโดยทาง
 หอรคณรยมาทางสพานซ้าง, แฉพระไตรภูวนาทกิจวงศ์ชนซ้างตามซ้าง
 พระทงนมาพระเจ้าหุยกัดเคัดไปโดยทางซุกน. แฉคณซ้างแฉงซุ่มไฉ
 นนตงนถบณนถบคัมยุนะสพานซ้างเป็นชนมาก, ครนให้ถามกับอกว่า
 ซ้างทงนถบถบไฉนพระราชโองการประการใด, ถัดเคัดไปตั้งพระเปนเจ้าตง
 เทวสถานแฉฉ, ถัดเคัดพระราชดำเนินถบคณมายงพระราชวงบวรสถาน
 มงคต. หุยมถนทงนคณคางแฉท้าวหุมเรอพระทงนถบถบคณนมา
 บอถแก่ทมนราชามาถปถพระคาททงนคว่า, นายสุกเคิมเป็นข้าพระไซ
 ราชธิราชไฉมาเป็นข้าพระไตรภูวนาทกิจวงศ์แฉนายสุกคณนว่าเปนระบาค
 ททงนแฉทงนจะเปนระบาคถกเคฉ. ถุกคางแฉท้าวจิงถมนนายสุกคางซ้าง
 จะทงนระบาคถกคณนด้วยเหตุชนใด, แฉนายสุกจิงบอถแก่คณ คางคางแฉท้าว
 คางพระไตรภูวนาทกิจวงศ์คิร้ายในณะของขลุ่พระบาท. ทมนราชามาถถ
 เขาถคณนบอถแก่ทงนพิไรเคษๆ ก็เขาถรายนิงคณทงนพระภานุให้ชาม

ในระของชุดพระบาท. จึงมีพระราชโองการตรัสตั้งแก้ดวงพิไชยเดช
 ให้ว่าแก้ผู้ด่าแถมแก้ทำให้อไปพึ่งเขาเนอความนั้นจงมันแม่น. ผู้ด่า
 แถมแก้ทำจริงไปหานายลูก ๆ จึงเล่าให้ผู้ด่าแถมแก้ทำฟังว่า, พระไตร
 ภูวนาทกิจวงศ์คุมคนจะยกขึ้นไปมาในเดือนนี้แรมสามค่ำ. ผู้ด่าแถม
 ทาจนเขาเนอความนั้นมาบอกแก้ดวงพิไชยเดช ๆ ก็เอาคดกราบทูล
 พระกรุณา. หย่นวันหนึ่งพระยาจักรี พระยาพลเทพกราบทูลพระกรุณาว่า
 ไฉนนักคิดพิท ว่าพระไตรภูวนาทกิจวงศ์จะคิดร้ายใน ระของชุดพระบาท
 เปนมันแม่น. แด่มผู้มากราบทูลพระกรุณาว่า พระไตรภูวนาทกิจวงศ์
 คิดร้ายในระของชุดพระบาทนั้นเป็นอนมาก. จึงพระเจ้าหทัยห้อมพระราช
 โองการตรัสตั้งแก้เสนาบดี, แดษาทองผู้มีความดีความภักดีขอตั้ง
 ว่า, องค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ใช้ เปนพระอนุชาธิราชแห่งเรา ๆ ก็
 มีความเลินหาเป็นอนยังนัก, เราคิดว่าจะบำรุงไว้ให้ชื่อนการไปพาย
 หน้า, แดองค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ได้มีความซื่อสัตย์เรา, พึ่งเขา
 ถ้อยคำคนโกหกมายัง, แด่คิดตั้งผู้คนจะทำร้ายแก่เราจนจะเป็น
 ประการใด. จึงเสนาบดีแดษาทองผู้มีความดีความภักดีนกราบบังคม
 ทูลพระกรุณาว่า, พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ใช้ไม่ได้คิดถึงคุณ, แด่ได้
 มีความดีความภักดี, จะไว้พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ให้ทำคามอิจฉาภ
 นันมิได้, ขอพระราชทานให้ดำเหรีดโทษตามประเพณีราชกमारซึ่งเป็น
 มหันตโทษนั้น. จึงพระเจ้าหทัยห้อมพระราชโองการตรัสว่าซึ่งจะดำเหรีด
 โทษในกรุงเทพมหานครมิได้. เราจะไปพระนครหลวงแล้ว, เราจะ
 มาคนให้องค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ ขึ้นมาคนคตหนึ่งออกไปถางพระ
 นครหลวง, ถ้าองค์พระไตรภูวนาทกิจวงศ์จะคิดทำร้ายแก่เรา เราได้

เข็ดขามด้วยจะยุบนาพระไตรภูวนาทกิจวงศ์นั้น. แต่เราจะเอา
บุญบารมีมาเหิงเราเป็นตพ. จึงขงพระภรรนาตรัดตั้งสมุหนายกว่า
จะชนไปพระนครหลวง. ครนถวงของคารเคอนลำนชนลำนคำบวอก
อถัก, กอบด้วยพิไชยเร็กต์เพลาอุสาโยค, กัดเค็ดด้วยเรือพระทง
ธรมถย, แต่เรือทาวพระยาเล่านาถมมครมทงปองแห่นาหลัง
ซ้ายขวาโดยสัดเค็ดพระราชาเนนไปถิงพระนครหลวงจ้งสัดเค็ดชนพระตำ
หนัก. ครนเพดารุงแถวปรมาณล่องนาถกาเล็ด จ้งสัดเค็ดขงม้านพระ
ทงราชพาหนะ. ให้พระอินทราชาขงม้าวทหนึ่ง, พระไตรภูวนาทกิจ
วงศ์ขงม้าวทหนึ่ง, ส้มเค็ดพระรามราชาธิราชขงม้าวทหนึ่ง, แถเล่าน
มถมมครมทงปองโดยสัดเค็ดแห่นาหลังโดยซ้ายขวาเล็ดเค็ดออกไปถาง
ทง หน้าพระตำหนักพระนครหลวงน.

พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ล็กถวพระเดชบุญนาภาพพระบาทสมเด็จพระ
บรมพิตรพระพุทธเจ้าหุหัว, มีอาดท้าวรายได้, แถวเล็ดเค็ดพระราชา
เนนถมเขามาขงพระคาหนัก. พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ล็กตามสัดเค็ด
เขามาในพระราชวังพระนครหลวง. จ้งพระสุรินทภักคตามพระไตร
ภูวนาทกิจวงศ์เขามถิงหน้าปรัมข้าง, แต่เห็นพระไตรภูวนาทกิจ
วงศ์แถจางนางคาบออก, แถวถนไปบนฉนวน, จ้งพระสุรินท
ภักคคคคคคกราบทูนพระภรรนาให้ซาบ. เมื่อจ้งเค็ดเขาพระทงบนทม
มพระราโชงการตรัดตั้งพระยาคชคภักค, พระสุรินทภักค, แต่
ขุนเหล่มมหาดเล็ก, ให้เอวงนพชนให้พทถรักถารวระไวหุ จ้ง
พระสุรินทภักคขงเอางนพชนหุยน, ถเห็นพระอินทราชาธิราช
แต่พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ออกจกพระคาหนัก, มาถัดทพระบนทม

ครั้นเห็นพระสุรินทภักดีกลับคนเข้าไป. แล้วขุนเหล็กมหาดเล็ก
รับงานพณสมบัติพระสุรินทภักดี, แดพระไตรภูวนาทิจวงส์ให้
พระองค์ของออกมาเอาพระแสงหอกคันของหลวง, ซึ่งหุ้มนะพระทง
มุขเตคนนไป.

ครั้นพระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ได้คิดคนจาก
พระบันทม, จึงขุนเหล็กมหาดเล็กกราบบังคมทูลพระกรุณาพระองค์
ของออกมาเอาพระแสงหอกคัน, ซึ่งหุ้มนะพระทงมุขเตคนนไป. จึง
ซึ่งพระกรุณาตรัสว่า ซึ่งพระแสงหอกคันไซ้ จะได้เป็นสำหรับองค์พระ
ไตรภูวนาทิจวงส์หามได้, แดซึ่งให้มาเอาพระแสงหอกคันเข้าไปได้
ดังนี้, เห็นว่าพระองค์ไตรภูวนาทิจวงส์จะคิดร้ายต่อเราเป็นนัยนัย.
จึงพระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ก็มีพระราชโองการ
ตรัสสั่งให้พระยาพิไชยสงครามคุมไพร่พลหุ้มรักษาดำประตูหน้าพระราชวัง,
ให้พระสุริยหาราชคุมไพร่พลหุ้มรักษาดำประตูพระราชวังฝ่ายซ้าย, ให้
พระชนบุรีคุมข้าหลวงหุ้มรักษาดำประตูฉนวน, แดให้พิทักษ์รักษาดำให้
ผู้คนแปดกพลอมเข้าออกได้. จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งพระยาจักรี
พระยาพิชิตภักดี, พระมหามนตรี, หลวงอินทเดชะ, ให้เป็นพนักงานคุม
พระไตรภูวนาทิจวงส์, แดให้พระสุรินทภักดี, หลวงเทพสมบัติ,
หลวงกำแพง, พระราม, หม่อมไฉ่จรรย เป็นพนักงานคุมพระอินทราชา
ให้หลวงวิจิตรสงคราม หลวงรามภักดี ซึ่งเอาดาบของพระอินทราชา แด
พระไตรภูวนาทิจวงส์, ซึ่งให้ถ้อยนัยไว้. ครั้นเพลาเช้าห้านาฬิกา
จึงพระอินทราชา, พระไตรภูวนาทิจวงส์, พระองค์ของก็ออกมาเฝ้า
พระทงฉนวน. แดว่าหลวงขุนของได้เป็นพนักงานคุมคน, ก็มาเฝ้า

พร้อมกันหย้ะทณนณน. จังพระยาจักรกราบทูนพระกรณาว่าคน
 ข้าพระพุทธเจ้ามีตเป็นมหัสจรรย์. ข้าพระพุทธเจ้าจะขอแก้ณถวญ,
 จังพระราชโองการครัดแก่พระยาจักรว่า, ให้แก้ณคไปเกิด. พระยา
 จักรกราบบังคมทูนว่า ซึ่งจะแก้ให้คนทงหลายเจงเนอความนคูนคูน
 ขอพระราชทานให้เฝ้าไถ่ของขุดพระบาท. ครนพระยาจักรเข้ามาเฝ้า
 ไถ่ของขุดพระบาทแล้ว, จังพระราชโองการครัดถามว่า, ที่จะง
 ไปนั้นจะไปโดยทางขตมารคหรือๆ จะไปโดยขตมารค, แดจะไปโดย
 ทางขตมารคได้ ด้วยขามารพดพร้อมกันหย้. พระยาจักรกราบทูนว่า
 ขตมารคนโคตณน, ขอพระราชทานขตโดยทางขตมารค. กัม
 พระราชโองการครัดว่าชอบแล้ว. พระยาจักรกราบทูนว่า มีใจทวามผู้
 เขาพระแสงไปฝังไว้, ขอพระราชทานให้ขุดเขา. พระราชโองการครัดว่า
 เขาเกิด. พระยาจักรแดเขาหองผู้ไดพนงานกัมพระองค์ไทรภูวนาท
 ทจวงสัน. พระสุรินทภักดีแดเขาหอง ซึ่งไดพนงานกัมพระองค์
 อินทราชาน กช่วยกันกัมพระองค์อินทราชา.

ฝ่ายพระองค์ทงผู้เป็นพระอนชา ก็เข้าขงซึ่งพระไทรภูวนาทท
 องค์, แดทูปคชาหองผู้กัมพระไทรภูวนาททจองค์. ข้าหองกัมเขา
 พระองค์ทงนคอง, แดวกเขาพระไทรภูวนาททจองค์แดพระองค์ทง
 นนด้าเทรโตทในทนน. แดพระอินทราชาธิราชนขงพระกรณายกไท
 ใจ, เพราะอามเข้าด้วยพระไทรภูวนาททจองค์. จังพระบาทงมเคตบรม
 บพทพระพุทธเจ้าหยังหัดเคตงเรือพระทง, เขาพระอินทราชาทงเรือ
 พระทงมคอง. แดเรือเส่นาตมขมนตรทงปอง ก็เข้าขมว โดยเคต
 ราชวาทนาทง, เคตพระราชดำเนินเข้ามายังพระราชวังมกรธนา

มกต. จึงมีพระราชโองการตรัสให้ตำหรวคนนอกตำหรวใน, ไปเฝ้า
 ข้าพระไตรภูวนาทกิจวงศ์ ซึ่งร่วมคิดด้วยพระไตรภูวนาทกิจวงศ์นั้นมา
 ถวาย. เมื่อถามหลวงกตาไหมข้าเดิมพระไตรภูวนาทกิจวงศ์, ให้การว่า
 พระสรภานุปรีชา พระยาพทลุง หลวงจำ แดนยาขาน นายทอง นายอิน
 หมนทพ หมนเทพ ซึ่งเป็นตำหรวในซ้ายขวา กับนายบาดเมือง
 นายบุญเกิด นายน้อย ผู้ขอทงนคค่านด้วยกันว่า พระไตรภูวนา
 ทกิจวงศ์จะแต่งเตรียมไว้พงศุแต่เดือนนี้. แต่ถาละของชุดพระบาทโปรด
 เกด่าโปรดกะหม่อม พระราชทานพระราชวงศ์ฝ่ายในทงต้องพระองค์นั้น
 เห็นว่าจะโปรดเที่ยงแท้, แต่แผ่นดินจะราบคาบไป, ถ้าซึ่งพระกรุณา
 มีโปรดจนถึงการพระราชพิธีแล้ว จึงจะมีความคิด. แต่ทงก่อนนั้นแต่จะ
 บ้องกันตัวไป, จะได้คิดว่าจะยกเข้ามาแต่ในการพระราชพิธีนั้นได้, แต่
 จะได้คิดว่า จะยกเข้ามาในวันใดเดือนใดนั้นยังมิได้คิด. อนึ่ง พระไตร
 ภูวนาทกิจวงศ์ ได้พุดราแล้วแต่ออกมาจะดำตว่า เราคนแคระยหนึ่ง
 ยกเข้าไปจะได้.

อนึ่ง เมื่อถามนายอิน ๆ ให้การว่า เมื่อแรกคิดอ่านจะท้าวใน
 ละของชุดพระบาทนั้น, พระสรภานุปรีชา พระยาพทลุง พระดิถีชัย หลวง
 กตาไหม หลวงด้รวพตท หมนภักดีวร นองพระดิถีชัยคนหนึ่ง, ผู้
 ขอทงนคคด้วยพระไตรภูวนาทกิจวงศ์นั้นทงพระโรง. แต่ว่าพระสรภานุ
 ปรีชา หมนราชามาจ หมนควาย ผู้หลานพระสรภานุปรีชา กับนายถน
 แต่ผู้ขอทงนคค นั้น จะคุมคนรอยทงด้รวพตทด้วยเครื่องดำตราว จะยก
 เข้ามาเฝ้าแต่สัพพานามจะประคองพระราชวัง, พระยาพทลุงจะคุมกำลัง
 แต่ลุ่มคพคพทรอยทงด้รว ดัฟด้วยเครื่องดำตราว จะมาโดยทางวัน

หา, จะเข้ามาประมุขอินพระราชวังบรรดามงกต. ชุนส์รีเทพบาล
แด่หม่นกิดดัวร จะคุมบัวแด่หม่นกิดดัวร รอยยดืบ ดัดด้วยเครื่อง
ล้ำตราวร จรยกเข้ามาโดยทางท่าซ้าย จะเข้าประมุขหักชัยข้างหลัง.

อนึ่ง คนเดิมพระไทรภูวนาทกิจจงตั้งนประมาณสามพัน, แด่คน
พระราชทานประมาณพันได้. พระดิถีชัย หดวงดัวรพดิถี กับน้อง
พระดิถีชัย แด่พระหดวงชุนหม่นพันทนายขอเข้ามาหาเดกน, จะ
มาด้วยพระไทรภูวนาทกิจจงตั้ง ก็ให้พระดิถีชัย หดวงดัวรพดิถี
แด่น้องพระดิถีชัยเลี้ยงเทียนสามเล่ม, เทียนพระพุทเจ้าเล่มหนึ่ง,
เทียนพระบรมโพธิ์ธมการเจ้าเล่มหนึ่ง, เทียนพระไทรภูวนาทกิจจงตั้งเล่ม
หนึ่ง, แด่เลี้ยงพระดำรงรักษาคุณะหอพระ, ถิถานว่าจะยกเข้าไปนยัง
จะมัยชานะหรือ ๆ หายชานะมิได้. แด่เมื่อตามเทียนเลี้ยงน
เทียนพระไทรภูวนาทกิจจงตั้งนคบกอน, แด่พระดำรงรักษาคมิได้โดย
ชุน, พระไทรภูวนาทกิจจงตั้งกว่าพระอาหมแด่ทองนุดคแต่บูบ. แด่
พระไทรภูวนาทกิจจงตั้งถักถักเกนายนินว่า พระยาสุโขทัย พระยามหา
มนเทียรดองคนจะอาดำ, เห็นพระยาพดเทพ พระยามahamanเทียรตรงไป
นระวังทองเป็นหลายครั้ง, แด่พระไทรภูวนาทกิจจงตั้งบอกเกนายนิน
ว่า พระยาตากาไหมจะอาดำ แด่พระยาวิจิตรสุนท พระยาสุริยภักดี
ทูนว่า จะยกขึ้นไปเมื่อใดจะอาดำเมอนน แด่ให้จดหมายผู้มชอทองไว้.
อนึ่ง ผู้คุดอาหมเป็นคัมเป็นถันน คือ พระยาตากาไหม พระยาพดเทพ
พระยามahamanเทียร พระยาสุโขทัย พระยาวิจิตรสุนท พระยาสุริยภักดี
หกคนตงไปกตางวันแถกตงคิน. แด่ผู้ซึ่งตงไปเป็นสุภาพน คือ
เจ้าพระยามหาอุปราช พระยาพิศตร หดวงพรหมพิศตร สามคน

เห็นลงไปเป็นรูปภาพ. อนึ่งพระศรีภริยา หาดวงกลาโหม นายเพชร
 ทนคิดด้วยกัน, แด่จันทพระไตรภูวนาทกิจวงศ์, จะเขียนชื่อพระยา
 จกวิ พระยาพิชิตภักดี พระสุรินทภักดี หาดวงอินทเขตต์ แด่ขุนเหตัก
 ขุนเทพรัตนลงในราชเอาดีลาทัพไว้, มีให้คนมีชื่อทงนอกปากคิดอ่าน
 ได้ เพื่อจะระงับถอยความทงปอง, แด่พระไตรภูวนาทกิจวงศ์เห็นชอบ
 ด้วย. จึ่งพระศรีภริยาเอาตำราราชของตัวให้แก่นายเพชรทูน, ให้
 เขียนชื่อคนทงนลงราช, แด่ก็ให้หาดวงกลาโหมเอาดีลาทัพไว้ในพระ
 คาหนกนั้น. อนึ่ง หมันทพเสนา หมันราชามาจ ดงไปในะวังหลังขอ
 อาสา, แด่พระไตรภูวนาทกิจวงศ์ก็ให้มาตายแด่เล่อกาล่าคนละดำรับ.

อนึ่ง มีคำอ่แก่ แด่นายบุญเกิดให้การว่า พระไตรภูวนาท
 ทกิจวงศ์ ใช้อ่แก่แด่นายบุญเกิด เอาน้ำดบไปให้แก่พระยามหา
 มนเทียร, พระยาสุโขทัย, ก็นถึงจวน. อนึ่ง คำอ่แก่ให้การว่าผู้ลงไป
 ะวังหลังนั้น คือภรรยาพระยาตากโหม, นางน้อยตฤพระยาตากโหม
 ภรรยาหาดวงราชบุตร, แด่ภรรยาพระยาตากโหมผู้มรณะภาพไปกับ
 นางเชียด, ท้าวราชอุทัยภรรยาพระยาพิชิตภักดี, แด่ถูกดะไฟแม่นมดุด
 แม่พระศรีภริยา, แด่หาดานแม่สุทัย แม่พระสุภักดีภรรยาพระยา
 พัทลุง, ภรรยาพระยาสุโขทัย, ภรรยาพระยาพระคลัง, แม่พระยาพระคลัง
 แด่ภรรยาพระจอมเมืองนน พระราชทานกำไลทองคำหนึ่ง. ครั้นถาม
 ผู้มีชื่อทงนกราบบังคมทูลพระกรุณา, พระเจ้าหยู่หัวจึงมีพระราชโองการ
 ตรัสสั่งให้ท้าวพระยาเสนาบดีมนตรีมุขทงปอง, พินาศดาโหดซึ่งไปมา
 แด่คิดอ่านด้วยพระไตรภูวนาทกิจวงศ์, จะทำร้ายในระของชุดพระบาท
 นน, เปนมหันตโหดถึงสิ้นชีวิต, แด่ผู้ไปมาคบหาพระไตรภูวนาทกิจวงศ์

ซึ่งมีได้คิดเป็นใจคิดรายด้วยนั้นเป็นแต่ลำชาโหด, แต่ซึ่งพระกรุณาโปรดให้ตั้งพระราชอาญา แล้วประทานชีวิตไว้.

แต่ในเดือนยบออกนั้น พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว บำเพ็ญพระราชกุศลตนาหาประการ, แล้วให้หล่อรูปพระอิศวรเป็นเจียนตั้งต่ออกคบบมเด็จพระองค์หนึ่ง, รูปสัจจาทิณตั้งต่ออกมเด็จพระองค์หนึ่ง, รูปพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่ง, รูปพระจันทร์ทิวาติศวรพระองค์หนึ่ง, แล้วรูปพระเป็นเจ้าทางดีพระองค์หนึ่งด้วยทองนพคุณ, แต่เครื่องอาภรณ์ประดับนภมราชาค, ประดับด้วยแหวนทุกพระองค์ไว้บูชาสำหรับการพระราชพิธี.

แต่ในเดือนยบออกนั้น พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, มีพระราชโองการตรัสตั้งเจ้าพระยาจักรี, ให้แต่งโรงพระราชพิธีเบญจาพิธี, แต่ประดับด้วยราชวคณิตรทองดงกต กรรมาหามหรัสพวงปวง. แต่เมื่อแรกแต่งการพระราชพิธีเบญจาพิธีนั้น, ให้พระเมืองขุนหมื่นคุมไพร่พลไปทำโรงพระราชพิธี, แต่พระตำหนักคานมนะขามหย่อง.

ในเดือนยบนั้น พระทายนหา ขุนอมรินทร์ ขุนหมื่นทงหลายเห็นเป็นโชครุ่งเรืองดังคนคาน ตั้งขึ้นไปในที่จะแต่งการพระราชพิธีก็ปรากฏในราตรีกถณนเป็นดังนิมิตอันอุดม ซึ่งจะจาเรนพระสรวงสวดสัพพพันมงคลอันประเสริฐนั้น. ครั้นแต่งการอันหรรตแล้ว, ถึงวันสวดเศียรอันหาคาเพดาร์งแดงแปดบาท, พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวก็เสด็จด้วยเรือพระที่นั่งศรพาทนะ, แต่ประดับด้วยเรือดงเรือกัน แต่เรือขยับรูปดังครทงปวง, แต่เรือท้าวพระยาดำมนตราตั้งรับคานมนครมูขทงปวง แลหน้าทองคองเป็นอันมาก. ครั้นเสด็จยังพระตำหนักคาน

มะขามหย่องแล้ว, ก็ให้ประพริตมิ่งคดการสำนวน. ครั้นถ้าเห็ดแดง
ก็ให้พระมหาราชครู, แดพระปลัดพระราชครูประพริตการพระราชพิธี
มหาปราชิต, แดพระราชพิธีเบญจาภิรมหาพิชัยสงคราม ก็ได้
เข้าพระราชพิธีแล้วประพริตการตามยถาธุระ สำหรับการพระราชพิธี
เบญจาภิรม ตามลำดับสำหรับนันทกปรการเล็ก. ถึงวันอาทิตย์เดือนสิบ
ขึ้นสิบค่ำเพลาเช้าแด่นาคาหนึ่ง, จึงพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสู่ตำหนักพระพิมลธรรมด้วยสุวรรณนารถ
บรรวราโชปโภคทองปวงเล็ก, ก็ได้เสด็จเห็นอักษราขจร อันอวดกตด้วย
กาณจนรัตนารถน เทียมด้วยบรรจตุรงค์มิ่งคดอาชานัย ประไพโชติ
ชีวาตย กาณจนพระอภิรมย์แห่งดุริยมยุณคร พสนพรวนกันพิน
จามรมาด แดพระมหาราชครูพระครู ท้าวพระยาอำมรราชเสนาบดี
มนตรีมุขทองปวงทุกกระทรวงทบวงการทงหลาย แดพระคัมปราชายชา
หนาตง นรนาทด้วยดพด้าเนียงเคียงคองกตองแควดังข, ก็ได้
เสด็จในรัชยานประทับประคาศด้วยราชวตนิครทององกตอชการด้วย
มหรสพทองปวงน. ครั้นถึงมรรคทโรดัดกรณ, ก็หยุดพระพิชัยราชรถ
ให้ประหารคัลกรโดยลำดับ, ก็ได้เสด็จพระที่นั่งลำครมนคปัดเค็ดตั้ง
มูรชารากเล็กเล็ก, ได้เคียงพระที่นั่งพระพิชัยดมโพธิ์แดงถวายอาเดียรพา
คารบตติยว. แดพระราชทานให้เลี้ยงดูขุนดำรงการพระราชพิธี
เบญจาภิรมหาพิชัยสงครามตามทำเนียม.

ครั้นการพระราชพิธีได้ก่อกัดประเอดพระราชมนเฑียร, แด
ในบวคณน ครตให้หตอรูปพระเทวกม ตั้งประมาณดอคมเล็กพระองค
หนึ่ง ดมทองเควทองอาภรณ์ประดับแหวนกมราชาด.

ครั้นบรรณพลก พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทฺธเจ้าหยู่หัว
 มีพระราชโองการตรัสสั่งเจ้าพระยาจักรี, ให้แต่งโรงราชพิชฌายพรหม
 แดษมรมสำหรับกรพระราชพิธีทงปวง ในทเถยาคำบนพระเนียด, แด
 ซึ่งพระกรุณาให้หตอพระเทวกมย่นตั้งล่อทหนึ่งหมดวยทองเนื้อแดง, แด
 เครื่องอาภรณ์นถมราชาคด, ประดับดวยแหวนไวดำสำหรับกรพระราช
 พิษคชกม, ให้พระมหาราชครู พระครูพิทักษ์บาศ์ แดปลัดพระราชครู
 ประพตกรพระราชพิชฌายพรหม. ในวันศุกร์เดือนเจดชนดับคำ จง
 พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทฺธเจ้าหยู่หัว, สดัดยงการพระราชพิช
 ฌายพรหม, แดพระราชพิชฌายพรหมทเถยาค, ก็ประพตกร
 พระราชพิชตามล้าครทาหบอนมในคชกมนนทกประการ. ครนถน
 วันศุกร์เดือนเจดชนดับคำ พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทฺธเจ้าหยู่
 หัว, สดัดยงการพระราชพิชคชกมโดยยถาล้าคร, แดถวายส้มโอง
 ถวายอาเดียรพาทคำรบล้ามวันเดด ก็สดัดประเวดพระราชมนเทียร.

ตุลักราช 1020 ปจุลัสมรทศดกเดือนช้าย จงพระบาทสมเด็จพระ
 บรมพิตรพระพุทฺธเจ้าหยู่หัว สดัดดวยพระทงษดอมานกาณจนบวร
 นววาไปประพาดนหะเมืองนครลักรรค. จงพระยาจักรกราบบังคมท
 พระกรุณาว่า, ชนดัชรจารนทหะเมืองลักรดัดบอคมว่า, ออกไปพ้ง
 ราชนระบาคบยชวยชวย, แदनายชานชยคดองคองนางชางเผอก
 ประมาณล้ามดอคมเดด หวางดัพคดวยรปงาม คดองไดในวณองการ
 เดือนช้ายแรมล้องคำ, จงมพระราชโองการตรัสสั่งให้พระยาตะนาวลักร
 แดพรทษบาศ์แदनชางชางทงทหายไปรับล้องคคเสนทร, ก็สดัด
 พระราชคานนไปแดเมืองนครลักรรค. มายงอรุณเทพพระมหานครบวร

ทอวารวดีร้อยยศยา แดรับแล้วคฤขมมาถึงกรุงเทพมหานครวันศุกร์
 เดือนยี่สิบห้าค่ำ, แดให้แห่ประดับประดาด้วยการมหรสพทั้งปวงด้วย
 เรือขบวน รับขึ้นไว้หน้าโรงโกลดพระราชวัง แดซึ่งพระกรุณาตรัสโปรด
 นามกร, ชื่อพระอินทโยธยาราวรณวิสุทธิราชกริน, แดให้พระมหาราชครู
 พระครูพรตธิบาล แดท้าวพระยาล้านนาราช เสด็จมณฑลมณฑล
 ทำสวนคารบด้ามอันใด แดเครื่องราชภรณ์บริวารดงกศรจนาดด้วย
 กนกรัตนมัย, พระราชทานให้ประดับสำหรับเสด็จคเชนทรนั้น, แด
 พระสร้อยทักษกมหยูบริวารนางพระยาช่างเผือกนั้น.

ส่วนนายอานชยุตบุตรขุนด้ขจรจวนทซึ่งคตของภูมุน พระราช
 ทานให้ขอเป็นขุนคเชนทรโยธยาราวรณวิสุทธิราชกริน, แดพระราชทานเจด
 เงินเหรียญมลายเครื่องทองด้ามหนึ่ง, แดเงินตราดองซ่ง, ผ้าลาย
 สรรพวงค์, ผ้าไหมด้ายปุม, แดเสื้อแพรด้ามหนึ่ง, แดกรรยาแห่ง
 นายอานชยุตนั้น พระราชทานให้ครอบงเงินกตบอหนักด้ามดั่ง, เครื่อง
 ด้ามแดเงินตราซ่งหนึ่ง, ผ้าทองขาวเชิงชายเขียนด้ามหนึ่ง, แด
 ขุนด้ขจรจวนทผู้พ่ออานชยุตช่วยไปรณนั้น พระราชทานให้เป็นหลวงเสด็จ
 คเชนทร, พระราชทานเจดเงินเหรียญจำกัดทุกข้าง, แดเครื่องทอง
 ด้ามเจด, เงินตราดองซ่ง, ผ้าลายสรรพวงค์, ผ้าไหมด้ายปุม, แดเสื้อ
 แพรพรรณด้าม, แदनายอานชยุตของคตองคองนั้นว่า ช่างนคาพการจะ
 ปลดอัยเสีย จึงได้พระราชทานแต่เท่านั้น แดพระราชทานแก่ผู้เป็นคต
 แดโยนทามนั้น ตามทำเนียบซึ่งได้นางพญาช่างแคกอน, ผู้ถนองเสื้อ
 ข้างมา, แดผู้มาดั่งนั้น ก็ได้พระราชทานถนอทุกคน, แดพระราชทาน
 ทองปวงดั้นเป็นเงินด้ามเจดซ่งด้ามดั่ง, แดคำด้วยด้ายขึงเป็นด้าม

พิศพลก, แดทาดหัตถวงเสวตศเสนทร, ซึ่งได้ช่วยในการช้างนน ก
พระราชทานด้วย.

สมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าช้างเผือก, ซึ่งพระเดชานุภาพอัน
ประเสริฐ, จำเริญพระราชกุศลจตุรวิกรม, แดกอบด้วยพระราชสัตยา
ก็ให้สถาปนาพระพุทธปติมากรห้ามสมุทรพระองค์หนึ่งหุ้มทองคำ, แดชง
อาภรณ์ประดับด้วยแหวนมณีค่า ซึ่งพระนามสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
พระองค์สูงสุดสถิตย์สถิตมีเสด็จทางาน, แดชงพระราชสัตยาตรัตให้สถาป-
นาพระพุทธปติมากรพระองค์หนึ่ง, หัตถด้วยทองนพคุณทองแท่งซึ่งพระ
นามสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าศรีภานุภาคห้ามสมุทร, ตั้งสถิตย์
เกาแก้ว ซึ่งเครื่องอาภรณ์ประดับพระอนุชาโสมเพชรแทมแทมกะด้าใหญ่
แเดกสถาปนาพระพุทธปติมากรหุ้มเงินสองพระองค์, พระองค์หนึ่งตั้ง
สถิตย์สถิตมีเสด็จทางาน, พระองค์หนึ่งตั้งสถิตย์สถิตมีเสด็จทางานแเดว
ตรัตให้หัตถพระบรมกัมพระองค์หนึ่ง, ตั้งสถิตย์ทางาน, แเดวอีกเล็ก
เล็ก, ก็ให้รับไปประดิษฐานไว้ในอารามพระสรุทธรัตนค้ำบ้นชัฏ, แเด
ตรัตให้หัตถพระเทวกรรมพระองค์หนึ่ง, ตั้งประมาณสถิตย์, ไว้ในพระ
เทวกรรม.

ในขณะนั้นกล่อ ขาปรากฏ พระยัดพระ เกียรติพระบาท สมเด็จพระ
บรมพิตรพระพุทธเจ้าช้างเผือก, ซึ่งพระเดชานุภาพอันยังไปทอนนา
ประเทศทั้งปวง. ฝ่ายเมืองกัมพูชาประเทศนั้น, นักจนผู้เป็นราชบุตร
พระยากัมพูชาประเทศได้ปกครองเมืองกัมพูชาประเทศ, ก็มีความพิโรธ
กับกษัตริย์ของตนประทุษฯ ให้หนึ่งตั้งไปแก่พระยายวน, ให้มารับเอา
เมืองกัมพูชาประเทศ, พระยายวนก็ให้ของคเจียงทูลทูลทวนรบเอาเมือง

กัมพูชาประเทศ ได้นักจนผู้ครองเมืองกัมพูชาประเทศนั้นไป, แล้วเอาแต่
ทรัพย์สิ่งของไปเมืองยวน, แล้วกึ่งนักจนให้กลับมาเมืองกัมพูชา
ประเทศเก่า, ครั้นถึงเมืองจำปาเดราชนักจนมาถึงอนจกม, แล้วนักประทุม
ผู้นอง ก็คุมมาด้วยสัตว์มงคลพวกเจ็ดร้อยเจ็ดสิบสามคน ต้องคุมไพร่
พลไปห่มเมืองปะทายเพชร.

ในปัจจุสมิทธิดิถีนั้น แขนกเมื่อนางกระเบาอันห่มเมืองกัมพูชา
ประเทศหาพิงทพาทนมิได้. แดพระยวราชภักดีหนึ่ง, พระยาโคกกาหนึ่ง,
พระยาโคตะปะกะหนึ่ง, พระยานครหวดหนึ่ง, สรรกาทหนึ่ง, ไปข้างหนึ่ง,
คุมถนอพิพเจ็ดร้อยเจ็ดสิบสามคน, มาขอเป็นข้าสู่พระราชสมภาร
แด่พระกรุณาพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค, แดอาหารทั้งปวงแต่
ไร่นาให้ทำกินเลี้ยงอาตมาภาพทุกคนมิได้แคลนเคือง.

ตุลักราช 1021 ปีกุนเอกศก หวดงำเรบพระไพร่หนึ่ง, หวดงจ
ราชหนึ่ง, หวดงโสมหนึ่ง, หวดงราชกุมารหนึ่ง, หวดงราชเสนาหนึ่ง,
หวดงเสนาวชิรหนึ่ง, แดขุนหมื่นกับด้วยนักต้องพันสองร้อยสิบสามคน
อพยพมาสู่พระราชสมภาร, แดตั้งควาชาผู้คนขึ้นเป็นชาติผู้ปกครอง
ด้วยนักจนกับด้วยนัก, แดนักกรอูทย์, แดนักอาณัติ, ทงนหา
พานักมิได้, ก็นำผู้ปกครองทั้งหดยมาสู่พระราชสมภาร. ชงพระ
กรุณาโปรด พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งปวงแก่ ตั้งควาชาผู้คน,
แเดชาติผู้ปกครองทั้งปวงซึ่งมาสู่พระราชสมภารนั้น, ได้รับพระราช
ทานโดยอนันตบถนทั้งปวง, แดให้ตั้งควาชาผู้คนขึ้นระอารามวัดพระ
นอนแทบอารามวัดเจ้าพระยาไทย. แดพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค
เจียดแเดเครื่องเจียดแก่นนัก, แดนักกรอูทย์นักอา, แดพระราชทานแก่

หัตถ์ของหมื่นผู้มีความดีความภาค, แดงก้นอพยพทางปอง, ให้ทำมาหา
 กิมโนถิ่นฐานชอบกต, มิให้เค้นเคืองสิ่งใดได้. แต่ขุนท่งพระไพบ
 ด้พระราชสมภาร, ด้วยตั้งคราชาศุภณนให้การจ่า, เมื่อครั้งล้มเค็ด
 พระพุทธเจ้าใหญ่หุดปราช์ของดอรรคตย์แล้ว, แดงเค็ดพระสร้อย
 ราชกริราชเสวยราชสมบัติ, ราชกริบถึงนจนญเป็นพระยากัมพูชาธิบดี
 ก็ไช้ขุนท่งพระไพบแด่ไพร่หาคณ, ให้ดอปปดอมเข้ามาฟังกิจการระกรง
 เทพมหานครร้อยยา. ขุนท่งพระไพบกับไพร่หาคณ เดินดัดปามาโดย
 ทางนครนายก, แดงมาถึงท่งพระแก้ว, จึงไช้ไพร่หาคณ ชั่งมาดวยน
 ด้องคน แดงถือเชือกเดินมาประคองดังหวด.

ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระบรมพุทธเจ้าใหญ่ หว ดัดปราช
 ดาภิเษกแล้ว. แดงขุนท่งพระไพบมาพบสังคามรูปนะท่งวัดเดิม, ได้
 จรรจาด้วยพระสังค ๆ ก็บอกว่พระนารายณ์เป่าเจ้าได้เสวยราชสมบัติแด
 ชงพระเดชเดชาบุญฉานภาพหนักหนา, แดงพระหักขางหนึ่งจะให้เป็น
 ด้องพระหักก็ได้, แดงชงพระกรนาแก่ประชาราชศุภณนปอง แดงขุนท่ง
 พระไพบก็เอากิมโนไปบอกแก่นกจ.

ในบ่กนเอกศักดิ์เคื่อนแก้ว มีธิดาไช้ยนปรากฏพระเกียรติยศอัน
 ประเด็ดออกไป กิมความดีความภาค, แดงจ่านแก้วห่มแดงท่งประด
 มรกด, แดงแหวนแดงท่งปองร้อยยี่สิบพลอย, ขอให้โกส่ารบดิดูเกดากุน
 กระหม่อมถวาย, แดงบ่กนนพระยากดุดความภาค แดงแหวนพลอย
 เพชรเทศนประมาณเท่ามดลวดคิวดาคาแปดข้งเจ็ดคางท่ง, แหวน
 พลอยเพชรมรกดเท่าบ่ออ่อนใบหนึ่ง, ราคาส่งดัดคางท่ง, ให้ดบถมด
 นำเข้ามาให้พระยารามกำแหงท่งเกดากุนกระหม่อมถวาย. ในบ่กน

นางพระยาอาแจแต่งแหวนเพชรตอกแดงเท่าผดุมระฆังทองเปิดอก, เป็นคำ
 ดับคำตั้งทอง, ขอให้โกล้ายับคันทนเถาทุ่นกระหม่อมถวายเป็น, ในบัดนี้
 นนพระยามหามัจจุคามเมืองชลมความลุ่มลุ่ม, ก่แต่งดาบทองกตม
 เป็นรูปนกยูง, แดประดับพลอยเพชร แดพลอยแดงมรกต แดมุกดา
 ทองล้ำล้ำ, พลอยแหวนประดับให้น้อยน้อยร้อยเจ็ดสิบพลอยขอให้
 โกล้ายับคันทนเถาทุ่นกระหม่อมถวายเป็น, แดประเทืองทองป้อมมีความลุ่ม
 ลุ่ม, แดแต่งเครื่องบรรณาการรจนาอนพจิตรต่าง ๆ เข้ามาทนเถาทุ่น
 กระหม่อมถวายเป็นอันมาก. ส้มเค็ดบรมบพิตรพระพุทธรเจ้าหิ้วยั่ว ก
 ชงพระกรุณาพระราชทานให้ถึงของตามปรารถนาทุกประการ ยิ่งกว่า
 สิ่งของทนเถาทุ่นกระหม่อมถวายเป็น.

พุทธศักราช 1122 ปีชวดโตก มีหนังสือพระยาแสนหวดงเมือง
 เชียงใหม่ ให้แสนรัตนไมตรีทอดมามากขอมหาด้านบดินทร์กรุงเทพพระ
 นครบวรทวารวดีศรีอยุธยา. ในถกสนธิหนังสือสนธิว่าชาวเมืองจันท
 ทรพดจมาตอมเอาเมืองเชียงใหม่, แดพระยาแสนหวดงแสนหวดงเมือง
 เชียงใหม่ทองปวง, หาทพทพทพท, จึงเลี้ยงท่ายในอารามพระพุท
 ธิ์หังค, ซึ่งหย่นเมืองเชียงใหม่, ถ้าประเทืองใดจะเป็นทพทพท
 ใดไซ้, ขอพระพุทธรเจ้าเจ้าแดงให้เห็นประจักษ์, แดว่าพระพุทธรเจ้า
 หัน, บายพระพุทธรมาซึ่งกรุงเทพพระมหานครบวรทวารวดีศรีอยุธยา.
 พระยาแสนหวดงแสนหวดง แสนหวดงทองปวงมีความยินดี, จะขอ
 พระเดชเดชาภาพพระบาท ส้มเค็ดบรมบพิตรพระพุทธรเจ้าซึ่งเผือกเป็นทพท
 พทท, ขอพระราชทานข้าหวดงแสนหวดงมาไพร่พลด้วยเครื่องถว
 ญไปช่วยซึ่งเมืองเชียงใหม่ให้พ้นภัยอันตราย, จะได้เป็นชาวชนบท

มณฑลกรุงเทพพระมหานครบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ. จึงพระยาจักรี
กราบทูลพระกรุณา, พระบาทสมเด็จพระบรมโพธิ์เจ้าข้างเผือก จึง
พระราชโองการตรัสว่า, ซึ่งพระยาแสนหวีแดง แด่แดนหมื่น แด่ชาว
เมืองเชียงใหม่ทั้งปวง, หาทองทัพนายกองใดคนหนึ่งคนใดมาช่วย
รบ, แด่ข้ามาไพร่พลทหารด้วยเครื่องสรรพาวุธทั้งปวงไปช่วย
กันเมืองเชียงใหม่ตามปรารถนาชาวเมืองเชียงใหม่ทั้งปวง. แด่
พระราชโองการตรัสสั่งให้พระยาดี๋หราชเดโช, พระยาท่ายนา
เป็นนายกอง, พระยาพิชัยเป็นนายกอง, เมืองนครนายกเป็น
เกียกกาย, ดมิงพระราม เป็นกองหน้า, ดมิงพระ
บระเป็นกองหลัง, เมืองคยองเป็นบักขวา, เมือง
ยโสธรเป็นบักซ้าย, แด่ชนหมื่นเป็นกองใช้กองเด่น, ซึ่ง
เครื่องแปดข้างมาจับหมาก, พดด้พบบันไหย่สิบเก้า
บ่นกดีบร้อยสี่สิบ บ่นกดีบหนึ่ง. แด่ให้พระยาราม
เดโชเป็นนายกอง, พระสรบุรีเป็นนายกอง, พระสร
ดีดีเป็นเกียกกาย, พดด้พบหนึ่ง ดัดด้วย
เครื่องสรรพาวุธ, บันไหย่สิบเก้า, บันนกลีบร้อย
สี่สิบ, ซึ่งเครื่องหกข้าง, มาจับมาเป็นทัพหนึ่ง. ให้
พระยาท่ายนาแด่พระยารามเดโชทั้งต้องทพ, ยก
ไปจากกรุงเทพพระมหานครบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ
ในเดือนสิบสอง, ให้แล่นลันทไมครันทางไปเมืองเชียงใหม่.

ในเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระพุทธเจ้าชาวมอญ ซึ่งพระเชษฐาภาพอนประเด็ค, มีพระราชหฤทัยซึ่งพระราชดำริหารธรรมาธิการะบุชาพระชินราช, พระชินสีห์ นามเมืองพระพัตน์โลก, ครนถงพระอนาชาจเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕, กตเศ็คด้วยเรือพระทงถัมถชัย, ไปโดยขัตถมารคจกถัมถชัย, ถลน

เมืองพระพิสันโลก, แดงค้ำหนักตำบลช่องคา, แดงวายศักดิ์การ
บุชาพระชินราชพระชินสีห์, แดงวายพระพุทธมโกชต์ด้วยการมหรสพ
ตามวัน.

ฝ่ายพระยาทนายนาแดพระยารามเดโช, พระยาพิชัยบอกลหนังสือ
มาถึงลุ่มหนายก, ให้กราบทูลพระกรุณาว่าโดยยกทัพไปถึงตำบลช่อง
ชัย, แล่นลุ่มหนายกไมตรีผู้นำทางนั้น, จึงมีพระราชโองการตรัส
สั่งให้มิตรตอบไปถึงนายทนายยกกอง, ให้ติดตามเอาตัวแล่นลุ่มหนายก
ไมตรีนั้นให้จงได้, อนึ่งพระยาแล่นหลวงพระเมืองเชียงใหม่, แดง
หนังสือให้แล่นลุ่มหนายกไมตรีถือจดดวงแดงหลักทนน, เมืองนคร
แดเมืองเกินจนแก่เมืองเชียงใหม่, จะไว้เมืองนคร แดเมืองเกินจน
มิได้. จึงตรัสให้พระยาตากโหม่นเป็นนายกอง, หลวงรัษฎาไตรโลก
เป็นยกบัตร, พระยาเล่านาพิฆเป็นเกียกกาย, ดมิงพระรามเป็นกอง
หน้า, พระมริทเป็นกองหลัง, เมืองนนทราชธานีเป็นปีกขวา, พระ
วิชาจารย์มนตรีเป็นปีกซ้าย, แดงกองแดงกองชัยพลห้าพันได้, บิน
ไปไทยบนนกกับแดงเครื่องแดมั่วด้วยดำตราดุษเป็นทัพหนึ่ง. แด
ให้พระยาณรงค์มาเป็นนายกอง, เมืองอินทบุรีเป็นยกบัตร, พระ
สุพรรณบุรีเป็นเกียกกาย, พระกษัตริย์เป็นกองหน้า, พระกษัตริย์
เป็นกองหลัง, พระพลเทพเป็นปีกขวา, พระมหาดไทยเป็นปีกซ้าย
พลต้องพันบนไทยบนนกกับช้างเครื่องหกช้างมาแปดมาแปดทัพหนึ่ง. ให้
พระยาสมราชเป็นนายกอง, หลวงรามเดชะเป็นยกบัตร, พระชัยนาท
เป็นเกียกกาย, พระอนันตเกษมเป็นกองหน้า, พระรัตนราช
เป็นปีกขวา, ขุนโสมจตุรงค์เป็นปีกซ้าย, พลพันหนึ่งบนไทยบนนก

ตั้ง, ช่างเครื่องหกล้างมาแปดมาเป็นทพหนึ่ง. แต่ให้พระยาราช-
วงศ์เป็นนายกอง, พระสุวรรณบุรีเป็นยกบัตร, หาดวงวิจิตรสงคราม
เป็นเกียกกาย, พระนันทบุรีเป็นกองหน้า, พระยาราชภักดีเป็นกอง
หลัง, พระยาตากดีเป็นปีกขวา, หาดวงรามภักดีเป็นปีกซ้าย, พลตาม
บันไทยบันนกลับ, ช่างเครื่องหกล้างมาแปดมาเป็นทพหนึ่ง. แต่
ให้พระพิชัยสงครามเป็นนายกอง, หาดวงสุระสงครามเป็นยกบัตร,
หาดวงราชมนตรเป็นเกียกกาย, หาดวงกำแหงสงครามเป็นกองหน้า,
หาดวงนเรนทรภักดีเป็นปีกขวา, ชุนพพิชฌนรงค์เป็นปีกซ้าย, พลहारอย
บันไทยบันนกลับ, ช่างเครื่องหกล้าง, มาแปดมาเป็นทพหนึ่ง, จึง
เป็นทพห้าทพยกกันไป.

ครั้นถึงเมืองนคร เมืองเกนไช, จึงตั้งเขตกายแด่แห่งในซึ่ง
หยาในเมืองนคร, ก็พาดกันอพยพเมืองนครแด่เมืองเกน, ออกมา
หาหนายทพนายกองชาหาดวง, ขอเป็นข้าลัพระราชสมภาร, แด่ฟ้าตาย
ราชซึ่งหยาวิกส์เมืองนครนั้น, ก็พาดกันอพยพไปพึ่งหยาเมืองเชียง
ใหม่, นายทพนายกองก็แต่งตั้งด้วยตั้งตัวเขตกายแด่แห่งในกับชน
อพยพทั้งปวงลงมายังทพหาดวงนะเมืองพิณโดกว่า, ได้เมืองนคร เมือง
เกน, ดมเค็ดพระพุทเจ้าหยาหัวจอมพระราชโองการตรัสตั้งว่า, ดมห
นยากใหม่คราตอบ, ให้พระยาคตาไหมพระยารวมเดโช, พระยา
พิชัยสงครามหยาเมืองนคร, ให้ตั้งลัษณเมืองนคร, แด่ครว
อพยพทั้งปวง, ซึ่งแตกฉานชานเช่นออกไปจากเมืองนครนั้น, ให้
เข้ามาหยาตามลัษณลัษณเก่าก่อนนั้น. แด่ให้พระยานครราชลัษ
พระราชลัษณวัด พระสุพรรณบุรียกไปเอาเมืองคง, แด่จอมพระราช

โองการตรึงให้พระยามหาเทพ แดขุนหมื่นข้าหลวง แดพดหารอย
 ด้รวพด้วยเครื่องด้รวพาจุรไปเอาเมืองตอง. ก็ได้ควแด้นเมืองตอง
 แดกนอพยพคุมตงมาถวียงทัพหลวงนะเมืองพระพิณโลก. ชง
 พระกรุณาตรึงให้ขุนราชเสนา, หมื่นอินทสรแม่นไปพึ่งข้าพระยานคร
 ราชเสนา, แดพระราชสุภวดี, พระด้พรวนบุรีชงยลกพไปเอาเมือง
 ตงน, แดได้สังกราชาเขมราช แดเมืองตง หมื่นจิตรกับไพร่
 หกสิบแปด, มาชงทัพหลวงนะเมืองพระพิณโลก.

ถึงวันจันทร์เดือนสามแรมสองค่ำ พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตร
 พระเจ้าข้างเผือก ก็ได้ตรึงพระราชดำเนนกราพด แดเมืองพระพิณโลก
 ไปยังด้โรชย, แดด้ได้ทัญคำหนักคำบนชาน, จึงมีพระราชโองการ
 ตรึงให้พระยาเกียรติเป็นนายกของทัพหน้า, ขุนวิชัยโยธาเป็นปัก
 ขวา, ขุนรามโยธาเป็นปักซ้าย, ดมิงดำมเหตงเป็นเกยกาย, พด
 รวพารอยด้รวพด้วยเครื่องด้รวพาจุรทัพหน้า. แดให้พระยากำแพง
 เพชรเป็นนายกของไหย, ขุนเมืองเป็นปักขวา, ขุนราชเป็นปักซ้าย,
 หลวงอนันตแด้นแด้งเป็นเกยกาย, แดชงมาไพร่พดพหนึ่ง, ด้รวพ
 ด้วยเครื่องดำตราวทงปวง. แดให้พด้องทพยกไปคเมืองรามค.
 แดมรกล้าเมืองนนชอโลกกาเกยว, ครนรกวาดกนอพยพพไป
 จากเมืองรามค. จึงชงแดดมิงแดจาทงปวงสืบหาคนนเป็นนายหมวด
 แดถูกหาดนนายหมวดสืบหาคนออกมามาพระยากำแพงเพชรว่า, จร
 ขอเป็นชาชนทได้มาพระราชดำมการ, แดกนน้ำดบแดวกไหยมไว้
 เป็นด้าคน ตามประเพณเตราชงด้นชานน, แดถวียงอพยพทงปวง
 พนด้รวพเกดด้ด้ามคนขอเป็นชาเขมราชทด้มกรุงเทพ พระมหานคร ด้

อยุธยา, จึงพระยาแก้วเพชรให้มาตั้งเป็นรางวัล, แฉกนาย
หมวดเตี้ยหุดานนายหมวด, ผู้มีความดีความภาคคนทุกคน. แล้ว
พระยาแก้วเพชรบอกหนังสือมาถึงสมุหนายก, เมื่อทพหุดวงดีเกิด
หุ้ยตามชนาน, พระยาจักรจงกราบบังคมทูล, ซึ่งพระกรุณา
โปรดนายหมวดว่า, ผู้มีความดีความภาคซึ่งมาสู่พระราชสมภาร แด
พระราชทานผ้าเสื้อแดงเงินถว้ทุกคนแล้ว, ก็ได้เกิดพระราชดำเนิ
กตบมายังเมืองพระพิษณุโลก. จึงได้เกิดแต่เมืองพระพิษณุโลกโดยทาง
ชลมารคอีกแปดวันกลางกรุงเทพมหานครอยุธยา.

ส่วนพระยาแก้วเพชรแต่งขุนโชติภักดี, ขุนสุระนิพนธ์, แด
หม่อมมหาเกตุ, คู่มือไพร่ร้อยหนึ่งดีด้วยเครื่องดำตราวุธ, ไปจัด
ต้องพระยาพรหมศรี, แดขุนหมื่นนายหมวดพระยาพรหมศรีแต่เดระ
ขุนหมื่นตั้งนายหมวดทองป่องยี่สิบคนผู้ออกมาเกินห้าสิบคน, พระยา
แก้วเพชรให้ รางวัลเสื้อผ้าแดงเงินตราแก่พระยาพรหมศรี แดเดระ
นายหมวดทุกคน พระยาพรหมศรีแต่เดระวานายหมวดทองป่องถวายฉก
อพยพหนีแปดร้อยคน, เป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงเทพพระมหานคร
อยุธยา, จึงพระยาแก้วเพชรให้ขุนราชาเมืองเชียงใหม่ ขุน
หมื่นแต่ไพร่ร้อยยี่สิบคนคุมเอาพระยาพรหมศรี แต่เดระเป็นผู้เป็นขุนหมื่น
ตั้งนายหมวดทองป่อง มายังกรุงเทพพระมหานครอยุธยา. แดพระราช
ทานชื่อแก่พระยาพรหมศรีเป็นพระยาอนิรุทธ. แดพระราชทาน
เจียดเงินเกลี้ยงจากหัตถ์รพจตุรพักตรของผ้าเสื้อเงินตรา, ตั้งของแด
เครื่องเรือนแก่พระยาพรหมศรี, แดขุนหมื่นตั้งนายหมวดทองป่องคนมาก
นัก, แดให้ไปหุ้ยตามภูมิตามอำนาจก่อน. ส่วนพระราชดำริอีก แต่เมือง

สวรรคบุรี, ครั้นได้เมืองตงแตกยกทัพไปตีเมืองอินทคร, แดพระยา
 อินทครคุมเขาดกนอพยพเจดรอยออกมาหาพระราชสุภาวดี, ขอเป็นราช
 ด้พระราชสมภาร. จึงพระสุภาวดีให้พระยาอินทครคุมกนอพยพไปห
 เมืองอินทคร. จึงพระยาอินทครให้ดำตงผู้ตง, แดแฉ่นทกชนนระดาน
 แฉ่นบัวบาน, แฉ่นอภัยมาน, แฉ่นพังชัย, แดไพร่ดีสิบหกคน
 ลงมาด้วยพระราชสุภาวดี, แดเมืองสวรรคบุรี, ถึงกรุงเทพมหานคร
 นครศรีอยุธยา. จึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าข้างเผือก
 ด้พระราชโองการตรัสให้ดำตง, แดแฉ่นทกชนนระดานแฉ่นบัวบาน
 แฉ่นอภัยมาน, แฉ่นพังชัย, เข้ามากราบถวายบังคมพระดำตง
 ชุน. แดพระราชทานชื่อแก่นายดำตงเป็นแฉ่นหลวงด้นทราชภักดี,
 แฉ่นบัวบานเป็นแฉ่นภุมินทบริบาล, พระราชทานเจดเงินเทดียม
 จาหลกด้รพวงเคแครงด้รับ แดผาเลื้อแพพรพรรณ แกแฉ่นหลวง
 ด้นทราชภักดีผู้ตงพระยาอินทคร. แดพระราชทานผาเลื้อแพพรพรรณ
 แกแฉ่นด้นทภักดีนทรแฉ่นภุมินทบริบาลแฉ่นพังชัย, แดพระ
 ราชทานเลื้อผาแกแฉ่นชุนแฉ่นหมนผมานนเป็นอนมาก. แดพระราช
 ทานอภบริขารแกด้งค่อนมาด้วยนพแฉ่น, แดอคมหาด้นายค แด
 มหาไทย กถาโหม จดด้คมภทงด้ ก็ให้เลื้อผาแกแฉ่นทงด้น.
 แดจกพระราชทานให้แกแฉ่นเคแครง นานาประการ ออกไปโดยงทงด้
 นายนนเป็นอนมาก. แดชงพระกรุณาตรัสด้ให้แฉ่นหลวงด้นทภักดี
 นทร แดแฉ่นภุมินทบริบาล แฉ่นพังชัย แฉ่นชุนแฉ่นหมน แด
 ไพรทงปงไทกลบคชนนไปยังเมืองอินทคร, หยตามภูิดำเนาแฉ่น

๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ตำบลเมืองอินทคร ด้วยพระยาอินทครเป็นเมืองขึ้นตามชนบทนครกรุงเทพ
 พระมหานครบรรพตอาราธน์ศรีอยุธยา.

๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ส่วนพระยาภาณุเพชร์ แด่พระยาเกียรตซึ่งไปตั้งหย้าบ้าน
 บ้านอมฤตนั้น ก็จะต้องได้มั่งคั่งอยู่ด้วยมั่งคั่งเทิ่งแต่จะว่านายหมวด
 แด่ไพโรธว่าเป็นอันมาก แด่ตั้งนายหมวดมาขึ้นกรุงเทพพระมหานคร
 ศรีอยุธยาแด่พระราชทานชื่อแก่ตั้งมั่งคั่งอยู่เป็นตั้งมั่งคั่งเทิ่งครกดำ, พระ
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ราชทานตามผลของตั้งมั่งคั่งเทิ่งครกดำ, แด่พระราชทานผ้าเสื้อถน
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ทุกคน แด่ให้ขึ้นไปจัดตั้งตระหง่านป้องกันนอพยพหกร้อย, แด่
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ตั้งมั่งคั่งเทิ่งครกดำไปสืบตั้งได้พระยาพรหมคร, จึงพระยาภาณุเพชร์
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ให้ขึ้นราชกุมพระยาพรหมคร, แด่ตั้งมั่งคั่งอยู่มาขึ้นกรุงเทพพระมหา
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 นครศรีอยุธยา, ซึ่งพระกรุณาตรัสตั้งให้แบ่งพระยาพรหมครเข้ามา กราบ
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ถวายบังคมแด่เจ้าตากสิน, แด่พระราชทานชื่อแก่พระยาพรหมคร
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 เป็นพระยาตั้งขึ้นฐานตั้งอนาภิรมย์ พระราชทานเจียดเงินให้ตั้งมั่ง
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 คั่งของปากเจ้าตากสินแด่เสื้อผ้าแพรพรรณเป็นอันมาก. อัครมหาเสนาบดี
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 มหาไทยฤทธาโหมจตุลคมภทตซึ่งไหวงงานผ้าเสื้อแพรพรรณตามตั้งมั่งคั่ง
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 แด่ให้ตั้งมั่งคั่งขึ้นไปหยูกดำเมืองอินทคร, ตามภูมิตำเนาเป็นเมือง
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ขึ้นแก่ กรุงเทพ พระมหานคร ศรีอยุธยา แด่ให้หาทองไปหยูกด้วยพระยา
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 ตั้งขึ้นฐานเพื่อจะให้ขึ้นบรรพตในกรุง.

๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 กรุงรัตนกรุงพระนครศรีอยุธยา ตั้งบรรพตขึ้นเป็นตั้งด้วยพระ
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 บารมีตั้งเกิดพระนารายณ์เป็นเจ้า. อันนั้นฝ่ายข้างเมืององจะเกิดตั้ง
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 เพราะฉะนั้นอยู่อยู่ตั้งมาพาดกันนอพยพประมาณพันหนึ่ง หินมาพาด
 ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕ ๕๕
 เมืององจะ. ชาวเมืองอยู่ยกทัพตามมาเมืององจะ, จะให้ตั้งตั้งตั้ง

พนหนงนนไท. พระเจ้าองวะไม่ตั้ง, กองทัพอยุธยาจึงตั้งล้อมเมืองขององวะไว้.
ฝ่ายนางนันทมิตรผู้เป็นอาพระเจ้ายองวะ, ซึ่งตั้งมาครของเมืองเมาระตะมะ
แจ้งเหตุดังนี้, จึงเกณฑ์คนซึ่งชนแกเมืองเมาระตะมะล้อมตั้งล้อมเมือง
ใต้คนสามพัน, ให้ไปช่วยป้องกันเมืองขององวะ. ยกมาตามทางมอ
กองทัพไม่เต็มใจ, ก็ชวนกันหนีกลับมาเป็นอันมาก. นางนันทมิตร
จึงจับเอาหนอนทหนานนได้คราวใดเพื่อจะคัดออกเสีย. ฝ่ายตั้งเมืองแจ้ง
ดังนั้นก็คิดกันกับพวกเพื่อนตั้งเมืองอีกคน, คุ่มมอไพร่หาพนักเขา
ไปเผาเมืองเมาระตะมะไหม้แตก, จับได้ตัวนางนันทมิตรมัดจำไว้ แล้ว
คิดกันว่าเราทำการทงน, การตั้งพระเจ้ายองวะ, ก็ระพากันตายเสียตั้ง
เราหาทงมได้, ครองนจาจะไปพึ่งกรุงพระนครสร้อยขยาจึงจะพ้นภัย.
คิดพร้อมกันแล้วก็คุ่มมอ อพยพ หาพนักวาดครว ทงตัวนางนันทมิตรกับ
ครอบครัวประมาณหกพันเศษ, หนีหนีบอกเข้ามาให้เสนาบดีนำกราบ
ทูลพระกรุณาทุกประการ, จึงซึ่งพระกรุณาตั้งให้ตั้งรามนเก่าทงนาย
แต่ไพร่, ออกไปรับเข้ามาทางเมืองกาญจนบุรีแล้วจัดแจงให้ห้วยด้าม
โคก, โปรดให้ตั้งมิงควนายตั้งอีกคนเข้าเฝ้ากราบถวายบังคม, โปรด
พระราชทานเงินตราผ้าเสื้อเป็นอันมาก, แล้วตัวนางนันทมิตรนั้นปล่อย
ถึงถึงจนจกมคาย.

ฝ่ายเจ้าเมืองหงสาวดี เจ้าเมืองย่างกุ้ง เจ้าเมืองตเวียงวุด
มอเมืองเมาระตะมะ, แดเมืองชนเป็นกบดกวาดครวหน, จึงบอก
หนังสือไปถึงเมืองขององวะ. พระเจ้ายองวะราชพอกกองทัพอยุธยาตั้ง
เมืองขององวะขาดเบียงเด็กทฟไป. พระเจ้ายองวะจึงตั้งเจ้าเมืองหงสา
เจ้าเมืองตองอู เจ้าเมืองปรตวน เจ้าเมืองตเวียง เจ้าเมืองยงกุ้ง เป็น

ทัพตามพันธมิตรไปตามเอาธรรมนั้นให้จงได้. ให้เอาตั้งจาไป
เมื่อยจนเป็นทัพหน้า, ถอพดหมันเด็ดข้างเครื่องหกลีบแปดมาต้องรอย
ไหมงสู่รราชาเป็นไปรุกแม่ทัพ, ถอพดของหมัน, ข้างเครื่องรอย
หนึ่งมาตามรอย, ยกมาประชุมพร้อมที่เมืองเมระตะมาคายด้าน.

ฝ่ายกองทัพกรุงเทพมหานคร ไปเกลี้ยกล่อมตระว่าแต่ลาวมอน
ได้ในแดนเมืองนคร เมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ได้มากแล้ว, มีทอง
ตราไปรุดชนไป ไหยกไปด้เอาเมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ให้จงได้,
กองทัพยกไปตามทองตรา, ฝ่ายชาวเมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่
กับหัวเมืองไทยใหญ่ฝ่ายเหนือซึ่งชนกับองวะ, ตกใจกลัวกองทัพฮ่อซึ่ง
มาล้อมเมืององวะจะมายายด้วย จึงคิดฮั่นให้เด่นสุรินทไมตรีถอ
หนังสือตงมาเอากรุงพระนครด้วยชยาเป็นทัพหน้า, ครั้นแจ้งว่ากองทัพ
ฮ่อเล็กไปแล้ว, ดั้บรู้ว่าพระเจ้าองวะให้เกณฑ์กองทัพมาไปตาม
มอนทพนัน, ก็ตกใจกลัวพม่าด้วยเมืองเหตานั้นแกลงวะ จึงตอบ
บอกไปให้เด่นสุรินทไมตรีหั้นกองทัพไทย. แล้วคิดอุบายตอถวง
หน่วงกองทัพไทยไว้ให้ช้า, จะได้คิดการป้องกันเมืองลำพูนเมืองเชียงใหม่ได้,
ถ้ากองทัพพมามารช่วยตน. จึงนิมนต์พระสังคัมปราชญ์ฉลาด
เจ้าสุริยปถิหนึ่งดีออกไปหากองทัพไทยว่า, แต้นสุรินทไมตรีซึ่ง
นำกองทัพพมามงมิได้บอกกล่าวหนมานาน, เบาความนั้ไม่ชอบ, ทำ
ให้ผู้ไทยได้ความผิดด้วย, จะให้กระทำโทษจึงดำหัด, แล้วจะตั้งตัว
ออกมาให้กองทัพ. อนึ่งเจ้าอนุจากพระเจ้ากรุงธนบุรีพระบารมพระพุท
เจ้าหิยุหิดมาคุมครองปากของ กองทัพฮ่อซึ่งจะมาเอาเมืองเชียงใหม่
จึงถอยหนี เพราะบารมพระพุทเจ้าหิยุหิด กับอำนาจท่านผู้เป็น

แม่ทัพไทยนั้นด้วย, ขอท่านอัครมหาเสนาแม่ทัพหลวง ผู้มีเดชานุภาพ ได้อันเคราะห์, หย่าให้ได้ยากลำบากแก่ไพร่พลเลย, ไทยบงกชกองทัพได้ แต่ได้เมืองลำพูนก่อน, ขอได้บอกราชการตรงไปให้น้ำกราบบังคม ทูลพระกรุณาให้ทราบ.

ฝ่ายกองทัพไทยได้แจ้งในหนังสือเจ้าเมืองเชียงใหม่ ขุนยาขบถ นานหลายสมัยไม่, แล้วปรึกษาร่วมกันว่า, ครั้นเราจะทำการเข้า หักเอาเมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ตามทองคำซึ่งโปรดมานั้น, บัดนี้ หนังสือเจ้าเมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ ส่งภาพโทษอันอันออกมา แล้ว บอกเหตุพิพาทมายกตามรามันเป็นการชักข้อให้, เราจะยกเข้าตี เมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ยังไม่ทันถนัด จำจะบอกตรงไปกราบทูลพระ กรุณาก่อน. พริกตำพร้อมกันแล้วแต่บอกตามเรื่องราวขบถชาวเมือง ลำพูน เมืองเชียงใหม่ ให้คนถือลงมากกราบทูลพระกรุณา ณ กรุงเท พพระมหานคร.

ฝ่ายกองทัพพม่า รามันยกจากเมืองเมาระตะมะ เมืองล้าน มา ตามทางเมืองกาญจนบุรี, พมามหนังสือบอกเข้ามาให้ตั้งมณฑลหน ถ้ำมั่งจะยกกองทัพเข้ารบเอาให้จงได้. ชาวกาญจนบุรีบอกเข้ามาให้ กราบทูล, มาถึงก่อนหนังสือบอกกองทัพฝ่ายเหนือถึงต้องตามวัน ตั้งมุนายกมากกราบทูลพระกรุณา, ขาในหนังสือบอกทั้งสองฉบับแล้ว ซึ่งพระกรุณาตรัสตั้งพระยาจักรี, ให้เกณฑ์ทัพหัวเมืองปากใต้ราชทะเล ตะวันออกเครื่องสามพันสี่ร้อยเครื่องต้องร้อยหกสิบห้า ม้าสามร้อย ให้ขุนเหล็กซึ่งเป็นพระยาโกศลเป็นแม่ทัพหลวง, พระยาเพชรบุรีเป็นกอง หน้า, พระยาราชบุรีเป็นกองหนุนถือพลห้าพันสี่, บินไต่ยอดเครื่อง

สหราชอาณาจักร. ได้ผู้กวาดพิชย์เรกต์, จึงยกทัพบกทัพเรือ ช่างม้า
โยธาหาหน้ไปพร้อมกัน นะเมืองกาญจนบุรีปากแพรว, แล้วให้แยกเป็น
กองซ้ายกองขวาหน้าหลัง ตามชวนพิชย์สงคราม, ยกไปตั้งค่ายรับ
ท่ากระดานแดงด้านกรามช้าง, ยกไปตั้งค่ายรับหยู่ทางเมืองทวายทัพหนึ่ง
หยู่ทัพหลวงตั้งค่ายให้รับหยู่ปากน้ำตากะเพม ริมเมืองกาญจนบุรี, เร่ง
กระทำการค่ายคู ขุดยาวถื่น ถิ่นนามเพดะหอรบ จัดแจงตรวจตรา
เดื่อป่าแมดเซา กองแค้นกองร้อยคอยเหตุ กองตั้งทัพสำหรับพิชย์
สงครามพร้อมทุกประการ แดแต่งกองโจรทหารอาทมาถตรวจตระ
เวนทางกลางวันกลางคืน.

ฝ่ายทัพพม่ารามัน ยกตั้งแค้นกองหน้าเข้ามาตั้งค่ายหน้าเมืองไซ
โยก, ทัพหลวงตั้งท่าคินแดง, แต่งค่ายคูแล้วแล้ว, ก็ยกทหารกองหน้า
เข้าตีทัพกรุง, กองตระเวนไทยพม่าได้รบกันบางแคว.

ฝ่ายในกรุง สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจึงตรัสว่า เมืองลำพูน
เมืองเชียงใหม่ มีหนังสืออ่อนน้อมลงมาสารภาพโทษ บอกเหตุการณ์
ความจริงให้แล้ว, ตั้งให้มัคราไปถึงทัพฝ่ายเหนือ หย่าให้ตีเมืองลำพูน
เมืองเชียงใหม่เลย, ให้เลิกทัพกลับมาเมืองกำแพงเพชรแล้วยกไปทาง
เมืองอุทัยธานี, ไปตีโอบหลังพม่าเมืองสระแก้ว เมืองมณฑล เมือง
ทองพูน. ฝ่ายทัพเหนือแจ้งในทองตราแล้ว ก็เลิกทัพมาตามรับตั้ง
ถึงเมืองสระแก้ว เมืองมณฑล เมืองทองพูนแล้วบอกหนังสือถึง
กัน, ก็ยกทัพปากใต้ฝ่ายเหนือพร้อมกันแล้ว ก็ให้กองโจรไปคอยสกัด
คืบคืบของแคว, กองทัพไทยปากใต้ฝ่ายเหนือก็เร่งรีบทัพหน้าเข้า
ระดมตีทัพพม่าด่านฉนวน, พม่าก็แตกในเพลากลางคืนข้ามยามแล้ว, พม่า

นายทพนายกองเตไฟว์ล้มตายแต่จับได้เป็นอันมาก. พม่ารามันแตกไป
ถึงช่องแคบ, กองโจรก็ออกดักแตกยับ จับได้มอญพม่าค่าเดียวบ้างมดมา
บ้าง, มางสุระราชาไปซุกแม่ทัพถูกขับหนีไป, กองทัพมอญได้เข้ามา
เครื่องสำตราดูผู้คนเป็นอันมาก แม่ทัพแต่งกองอาสาหกเหล่า อาสา
จามชามหือเมือง คนหมื่นสี่ร้อย, ไปตามคทัพพม่ารามันถึงเมืองลำปาง
แตกได้เสียเลย, ช่างมาผู้คนสำตราดูเป็นอันมาก. พระยาโกธำเหล็กแด
นายทพนายกองทองปวง แต่งหนังสือบอกเข้ามาให้กราบทูลพระกรุณา
ชาวเหนือทุกประการ, ส้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยู่หัวผดพระทัยนง, ตั้งใหม่
ตราหากองทัพกตบยงกรุงหงส์ขึ้น พระยาโกธำเหล็กแดนายทพนายกอง
ก่นำเอาชาวชองช่างมาเครื่องสำตราดูคนเสีย, ทนเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายเป็นอันมาก. ส้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยู่หัวผดพระทัยนงเป็นหนักหนา
ด้วยชาวราชการทะเกดวททานทการมชัยชำนะแกชาดักศัตรู, พระเจ้า
หยู่หัวผดพระราชทานรางวัล เครื่องอุปโภคแก่นายทพนายกองโดย
สมควร ตามผู้ให้ผู้น้อยเป็นอันมาก.

เมื่อครั้งอดีตราช 1019 บรรณานพล์กษัตริย์ มีฝรั่งเล็ดนัยก้าน
ผู้หนึ่ง บินทุกดินคาเข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพมหานคร. ครั้นนั้นส้มเค็ด
พระเจ้าแผ่นดินให้คอกำบับไทยตาหนง, ครั้นเล็ดแล้วจะเอาออกจาก
จึงให้ตามตามฝรั่งเล็ดพอกันนั้นว่า, พระเมืองฝรั่งเล็ดเอากำบับออกจาก
อุกระท่าหย่างไรจึงเอาออกได้ง่าย, ฝรั่งเล็ดผู้นั้นเป็นคนมีดีคณบณามา
ชำนานในการรอกกงาน. จึงให้ตามกราบทูลพระกรุณาว่าด้วย
กำบับออกจาก, แดงแต่งการรอกกงาน แดงกรรอกกำบับออก
จากอุ้งดังทำได้โดยสมควร, ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวผดพระได้มนต์พระ

ราชทานรางวัลเป็นอันมาก, แล้วโปรดตั้งให้เป็นหลวงวิชาเยนทร์
พระราชทานทานเรือนแต่เครื่องยศให้ใหญ่ทำราชการในกรุงนี้. แต่
หลวงวิชาเยนทร์นั้นมีความดีงามมีกตัญญูในราชกิจต่างๆ มีความ
ชอบมาก, จึงโปรดให้เลื่อนให้เป็นพระวิชาเยนทร์. ครั้นนานมากระทำ
การงานว่ากล่าวได้ราชการมากขึ้น, โปรดให้เลื่อนเป็นพระยาวิชา
เยนทร์ หมายความว่าหนึ่งจึงมีพระราชโองการตรัสถามว่า, ในเมืองฝรั่ง
เสด็จในกรมของวิเสดประหลาดประการใดบ้าง. พระยาวิชาเยนทร์จึง
กราบทูลขึ้นเสด็จฟัง, แดงข้างทำนาลึกา บันดม บันไฟ กัดต้องของ
ของไกลให้เห็นไกล, กระทำของวิเสดได้ต่างๆ ทั้งเงินทองก็มีมาก. ใน
พระราชวังพระเจ้าฝรั่งเสด็จนั้น หดอมเงินเป็นทอนแปดเหลี่ยม ใหญ่
ประมาณสามกำ, โดยยาวเจ็ดดอกแปดดอก, กองหยูตามริมถนนเป็น
อันมาก, ประดุจทอนเจ้าอินทกองไว้, ถ้าถึงคนแต่สืบตามคนสืบสืบคนจะ
ยกทอนเงินขึ้นมาได้ไหว. พายในท้องพระโรงนั้นคาดพันด้วยลวด มีด
ต่างๆ จำหัดกลาย ผึงด้วยเงิน แดทอง แดแก้วต่างดีเป็นตาวัด
แต่ต้นไม้ดอกไม้พุ่มเขาแตรปลัดตัวต่างๆ. พนมพนงนกประดับด้วยกระจก
ภาพกระจกเงาอันวิจิตรงดงามพิสดาร, เบื้องบนเพดานนั้นให้แผ่นทอง
บางๆ แผ่นทององกริด, ตัดเป็นเส้นน้อยๆ แด่ผูกเป็นพู่พวงห้อยย้อย
แฉแฉว โคมแก้วมีต้นถ่านต่าง ๆ ดีแฉแฉดของกรุงเรองโสภางาม
ยิ่งนัก, สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวได้ทรงฟังพระยาวิชาเยนทร์กราบทูล
พรรณนาดมบดีระเมืองฝรั่งเสด็จวิเสดต่างๆ, มีได้ซึ่งเชื้อ, พระราชดำ
ริจะใคร่เห็นความจริง, จึงมีพระราชดำริหัดแก่เจ้าพระยาโกษาธิบดีว่า,
เราจะแต่งกำนันให้ไปลงเมืองฝรั่งเสด็จ จะโดยุใดเป็นนายกำนันออกไป

ดับคูของวิเล็ด, ยังจะมีจดัมเหมือนคำพระยาวิชาเยนทรหรือประการ
 ไต. เจ้าพระยาโกธ่าจึงกราบทูลว่า, ข้าพระพุทธเจ้าไม่เห็นผู้ชน ซึ่ง
 จะเป็นนายกำนันไปถึงเมืองฝรังเศสได้, เห็นแต่นายปานผู้ของข้าพระ
 พุทธเจ้าผู้เดียว อาดไปสืบขอราชการ นะ เมืองฝรังเศสคงจะแต่พระราช
 ตำหรีได้. จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้นายปานเข้ามาเฝ้า แล้ว
 ตรัสว่า, นายปานมีมดีดบนิยาหัย, กูจะใช้ให้เป็นนายกำนันไป นะ
 เมืองฝรังเศส, ดับคูดัมบตพระเจ้าฝรังเศส, ยังจะมีจดัมคำพระยา
 วิชาเยนทรกัถาว, หรือจะมีจดัมประการไต. นายปานกราบทูลพระกรุณา
 รับอาดำ, จะไปเมืองฝรังเศสสืบให้ไ้ราชการตามรับสั่ง. แล้วกราบ
 ถวายบังคมลาออกไปจัดแจงการทงปองในกำนัน ให้เที่ยวสืบหากันต์
 มิวชา ก็ได้อาจารย์คนหนึ่ง, ได้เรียนในพระกัมถานชำนาญนิทานดิน
 แล่ววิชาการต่างๆ แต่เป็นนักเลงดูรายอมจะไปด้วย, นายปานมีความ
 ยินตนัก. แล้วจัดหาพวกฝรังเศสเป็นตาตาคนหนคนทวยดกเรือพร้อม
 เต็ด, ก็ให้เจ้าพระยาโกธ่าพาเข้าเฝ้ากราบถวายบังคมลา, ซึ่งพระกรุณา
 ตรัสสั่งให้แต่งพระราชดำذن, แล้วแต่งคังให้นายปานเป็นราชทูตกับ
 ข้าหลวงอินเป็นอุปทูตและตรทูต ให้จำทูลพระราชดำذنคมเครื่องมงคล
 ราชบรรณาการออกไปจำเริญทางพระราชไมตรี นะ เมืองฝรังเศส ตาม
 ราชประเพณี, แล้วพระราชทานรางวัลแด่เครื่องยศแก่ทูตานุทูตโดย
 ควณแก่ถานาถักด.

ครั้นได้เรกดี นายปานราชทูต, กับอุปทูต, ตรทูต, กราบ
 ถวายบังคมลาพาพักพวกบ่าวไพร่มาลงกำนันไทย, ให้อยู่ออกจากพระ
 นครไปในท้องทะเลประมาณ 4 เดือน, ก็มาถึงลงไทยใกล้ปากน้ำเมือง

ชาววกำปั่นตกเจียนหยู่ในฉนวนไทยถึงลำฉนวนจึงชนจากฉนวนไค้, ซึ่งตั้ง
 ด้วยพระทัยหนัก, ด้วยแต่ก่อนแนวกำปั่นดำไค้ตกถึงในฉนวนนั้นแล้วฉนวน
 ก็ดูดจมลงไปสิ้น, มีอาครอดชนไค้แตกฉีกฉีกหนึ่ง, จึงให้ตามซึกถาม
 ทูตออก, ทูตก็ให้การยืนยันคำหยู่มิได้ซึ่งเชอ, จึงให้สืบถามบนคาฝั่งได้
 ตกเรือ ๆ ก็ให้การส่งคำราชทูตทั้งต้น, เห็นเป็นมหัศจรรย์นัก, จึงให้
 ซึกถามราชทูตว่า, คิดอ่านแก้ไขประการใดกับฉนวนจึงรอดพ้นจากฉนวนไค้
 ราชทูตให้กราบทูลว่าข้าพระเจ้ากคกระทาด์จาฉฉาน, ขอเอาพระกริศา
 นุภาพแห่งฉนวนเกิดพระพุทธเจ้าหยู่หัวทองต้องฝ้าย, ซึ่งเริ่มแรกจะผูกพระ
 ราชฉนวนพินชมแก่กัน, ขอจงหย่าไค้ด้วยฉนวนขาดทางพระราชไมตรีจาก
 กันเสีย, เอาความดีจจาฉนวนเป็นทพนัก, ด้วยพระเดชพระคุณพระ
 พุทธเจ้าหยู่หัวทองต้องฝ้าย, กับฉนวนเกิดเป็นมหาอศุพาญไค้ พัด
 หวนหอบเอากำปั่นชนพ้นจากฉนวนไค้, พระเจ้าฝรั่งได้ซึ่งฟังคำราชทูต
 ก็เห็นจึงด้วย พระราชดำริว่าพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาธิบดีบุญมากเดิมช
 ด้วยพระองค์, ก็ซึ่งพระมหากษัตริย์เจ้าราชทูต, พระราชทานรางวัล
 เป็นอันมาก.

หยู่มาเวลาฉนวนหนึ่งจึงให้หาทูตคนทูตเข้ามาเฝ้าหน้าพระฉนวนแล้ว
 ให้หาพดทหานฝรั่งแม่นบนหารอยเขามาหย่างให้เชกเมืองคู้, ให้แบ่งกัน
 ออกไปเป็นสองพวก ๆ ละสองร้อยห้าสิบคนเป็นสองแถว, ยิ่งนับให้
 กระสุนครอกเข้าไปในฉนวนต้องบนแห่งฉนวนแตกฉนวนทองต้องฝ้าย, มีได้พดาด
 ผิดแตกฉีกกรง. แล้วให้ตามถามราชทูตว่าทหานแม่นบนตงพระนคร
 ด้รยชยามหรือไม ราชทูตให้ตอบกราบทูลว่า, ทหานแม่นบนหย่างน
 พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาธิบดีบุญมากไค้ด้วย พระเจ้าฝรั่งได้ซึ่งฟังเอง

พระทัย, จึงให้ซักถามทูตว่าพระเจ้ากรุงไทยนับถือทหามมีฝีมือประการใดเท่า, ราชทูตให้กราบทูลว่าพระเจ้ากรุงไทยซึ่งนับถือใช้สัตยทหามคนคิมวชา, อินทหามแม่นับเหมือนตงน, จะยิ่งไถ่เตไถ่ตก็มีได้ถูกต้องถายทหาม, บางจำพวกเจ้าไปในระหว่างชาตก็มีได้เห็นตัว, ดอปปคเคอด้ส่งนายทพนายกองพวกชาตก็มาถวายเป็น, ทหามบางจำพวกก็คงทนอาวธต่าง ๆ จะยิ่งพันแทงประการใดมิได้เข้า, แดทหามมีวิชาหย่างนี้, จึงชงพระกรุณาชุบเลี้ยงใช้สัตยสำหรับพระนคร. พระเจ้าฝรั่งเล็ดมิได้ชงเชือ, ตรัดว่าราชทูตไทยเจรจาอ้างอวดเกินหนก, จึงสั่งให้ซักถามว่า ทหามไทยทมิวิชาเหมือนอานน, มีนาในกำปั้นบางหรือไม่, จักให้ดำแดงถวายเป็นหรือมิได้. ราชทูตได้เห็นวิชาของอาจารย์ จึงให้ทูลว่าทหามที่เกณฑ์มาสำหรับกำปั้นเป็นทหามของนอกมิวิชาแต่หย่างกลาง จะดำแดงถวายเป็นไปรากคักได้. จึงสั่งให้ถามว่าดำแดงได้หย่างไร. ราชทูตให้ทูลว่า, ขอรับพระราชทานให้ทหามทแม่นับตงนทหอยน, จงระดมยิงเอาทหามของข้าพระพุทธเจ้าโดยไถ่เตไถ่ต, ทหามข้าพระพุทธเจ้าจะห้ามกระสุนนับเลี่ยตงนมิให้คคตอถาย. พระเจ้าฝรั่งเล็ดได้ชงพงเกรงพลทหามฝรั่งจะยิงทหามไทยตาย จะเลี่ยทางพระราชไมตรีไป จึงสั่งให้ทามการนเลี่ย. ราชทูตให้กราบทูลว่าพระองค์หย่าชงพระวิคคเดย, ทหามข้าพระพุทธเจ้ามิวิชาอาคจะห้ามได้ชงกระสุนนับมิให้คคตอถายได้เป็นเท จะเปอนันตวายนนห้ามได้, เวลาพรงนขอให้ตงเบบจาตมชนในหน้าพระดานให้ตาดเพตานมาชว, แดบักราชวัดตจคตงตอมรอบแล้วให้ตงเกรองโกชนาหาวมจจะมั่งดำตวามานไว้ให้พรงน ให้บารองชาวพระนครมาคอยคทหามข้าพระพุทธเจ้า, จะดำแดงวิชาให้ไปรากค

ณเพระหน้าพระที่นั่ง, แล้วถวายบังคมลาออกมาสู่ลานนอก. พระเจ้า
ฝรั่งเสด็จสั่งให้จัดแจงการท่งปวงให้พร้อมตามคำราชทูตทุกประการ.

ครั้นรุ่งเช้าราชทูตจึงให้อาจารย์แต่งสัตว์ประมาณสิบหกคน, ให้
ผูกเครื่องถวลงเตชยันตคาถาห้าตราคมเส็ด, แล้วให้อาจารย์นำชาว
ใต้เส็ดครุฑขาว, แดพอกเกี้ยวพณผาขาว, สัตว์สิบหกคนนั้นได้ทางเกว
เส็ดบัสตุแดงท่งดิน, เป็นสิบเจ็ดคนกับทั้งอาจารย์ไทย, พาเข้ามาสู่หน้า
พระดานกราบถวายบังคมแล้วให้ชนนงบนเบบจา, แล้วให้กราบทูลว่า
ขอให้ทหานแม่บนหารอยคน, ยิงทหานไทยท่งสิบเจ็ดคน ชนนงบน
เบบจานั้น. พระเจ้าฝรั่งเสด็จสั่งทหานท่งหารอย, ให้ระดมยิงทหานไทย
พร้อมกัน. ด้วยอำนาจคุณพระรัตนตรัยแด่คุณเตชยันตวรรพอาคมคาถา
วิชาคุ้มครองป้องกันอันตราย. พดฝรั่งท่งหลายยิงบนนกลบทั้งไกลแต่
ไกลเป็นหลายครั้ง, เพ็งปาทนกกมีได้ตติณคำแถมไคฉนท่งดิน.
ทหานไทยท่งสิบเจ็ดคน, กับพระราชทานโภชนาหารแถมจันฉนังสำรา
บานเป็นปรกติ มีได้มอาการดังท่งนไหว. พดทหานฝรั่งท่งหลายก็
เกรงกลัวยอทอดรอยคุดหยุฉน, อาจารย์ทหานไทยจึงร้องอนุवादไปว่า
ท่านจงยออีกเถิด, ทนเราจะให้เพ็งกตติณคำจะให้กะฉนออกท่งดิน.
พดทหานพร้อมกันยออีกนคหนึ่ง. เพ็งกตติณคำจะฉนก็ออกจากฉนถ้อง
ตกตงตรงปากกะบอกบั้ง, ห้างออกไปบ้าง ฉางกะฉนก็ตกตงทไกลเบบจา,
แต่จะได้ถูกต้องทหานไทยผู้ไคฉนหนึ่งทามิได้. พระเจ้าฝรั่งเสด็จทอดพระ
เนตรเห็นฉนงนคซึ่งเชอเห็นความจริงของราชทูต. ซึ่งพระไฉนฉนศครัด
ฉนเดินวิชาทหานไทยว่า, ประเส็ดหาผู้เส่มอมิได้. สั่งให้พระราชทาน
เงินทองเส็ดฉาเป็นรางวัลแก่ทหานไทยเป็นอันมาก, ให้เลี้ยงดูเส็ดแต่

กลับไปได้ทันที. จำเดิมแต่แรกมากซึ่งเชือกถอยคาราชทูต, จะเพ็ดทูน
ประการใดก็เชื่อมได้มีความดียิ่ง, ซึ่งพระมหากษัตริย์ภาพแก่ราชทูตซึ่งนัก.

หุยมาวณหงจึงตั้งให้ถามทูตว่า ทพาทไทยทมิคนุชาวิเสดประเดิด
คณ, ในพระนครด้วยขยามเทานแลหรือ ๆ ยัง มททานอนหุยกมาก
น้อยเท่าใด, ราชทูตให้กราบทูลว่า, ทพาทเทานเป็นแต่กองนอกสำหรับ
เกนทจายมากบเรียดค่านิช, มิวชาเพียงนเป็นแต่หย่างตา. อัน
ทพาทกองในสำหรับรักษำพระนครน, มิวชาการต่าง ๆ วิเสดความม
มากกว่ามาก. ได้ซึ่งพังกเชือก, พระราชดาหวิกรงมมทพาทไทย
ยังนัก. แลพระเจ้าฝรังเสดณ, สดเคดออกเห็นอราชชาอันอันสูง,
เพดาเข้าแแต่เห็นสพระกายแดง, เพดากถางวันเห็นพระกายมลิอันเขียว,
เพดาเห็นเห็นสพระกายขาว, ราชทูตเข้าเฝ้าเป็นหลายเดลาได้เห็นคณ
มีความดียิ่งนัก.

หุยมาวณหงจึงตรัดตั้งให้ถามทูตว่า, ทพาทเป็นขุนนางผู้ใหญ่
หรือเป็นขุนนางผู้น้อย, ถาถอยคาสจึงยังนัก. อนึ่งหย่างทาเนียม
พระนครด้วยขยา, ถาแต่ขุนนางผู้ใด. พระเจ้ากรุงด้วยขยาซึ่งพระ
เมตตาโปรดปรานมากกว่าราชการทงปวง, แลพระราชทานอภัยแก่ขุน
นางผู้นเป็นประการใด, เราที่จะโปรดปรานประทานอภัยแก่ทพาทเหมือน
คณ. ราชทูตคคเคไควให้พระกายซึ่งมลิคางกนหลายวนมาแแต่
คณได้ไยถาตั้งให้กราบทูลว่า, ขาพระพุทเจ้าเป็นแต่ราชการผู้น้อย
สำหรับให้แต่ไปมาค้าขายในนานาประเทศ, ทงสคณบณากน้อยนัก, อัน
ราชการผู้ใหญ่ซึ่ง มลิคณบณายกกว่าขาพระพุทเจานมเป็นอนมท.
อนึ่งหย่างทาเนียมราชกรุงพระนครด้วยขยา, ถาพระองค์ซึ่งพระมห

กรณารุณนางผู้ใดมากกว่าข้าราชการทั้งปวง, ก็พระราชทานอภัยโปรดให้
 ฝนเขาเผ่าไคตพระองค์, กราบถวายบังคมถึงพระบาททุกครั้งที่, พระ
 เจ้าฝรั่งได้ฟังก็เชื่อ, จึงโปรดพระราชทานอภัยให้ราชทูตเข้าไปถวาย
 บังคมถึงฝ่าพระบาททุกเวลาเช้า, ราชทูตจึงได้เห็นราชาอาคันธอนเรียรายไป
 ด้วยทบทิมโดยรอบในเวทาศา, เพดานถางฉนวนนเรียรายไปด้วยพลอย
 มรกต, เพดานเขียนเรียงรายไปด้วยเพชรแดงแถวชนจบพระองค์ จึงมี
 ต่าง ๆ หย่างตะเพลาปรากฏ,

ครนหุ่ยมาฉนวนหนึ่ง, ดัดเต็ดออกประพาสพระอุทยานซึ่งมาดีชาวเป็น
 ราชพาหนะ, ประดับด้วยเครื่องมาฉนวนแถวด้วยแก้วต่าง ๆ, แด่มพลอย
 ทบทิมดวงหนึ่ง, โห่เท้าผลหมาดังทงเปลือก, ผลหอยคอกมาพระทนต์.
 แด่มทบทิมชนจบพระองค์, แด่มควมามนเค่งไปทงฉ่น, พรอมด้วยราช
 บริวารแห่แหนไปเป็นอันมาก, โปรดให้ราชทูตตามดัดเต็ดด้วย. ครนถึง
 พระอุทยาน, จึงตรัสสั่งให้ถามทูตว่า, พลอยทบทิมดวงโห่เท้า, พระ
 นครด้อยู่มากหรือน้อย. ราชทูตให้กราบทูลว่า, ข้าพระพุทธเจ้า
 เป็นแค่คนพายนอก, มิใช่ชาวพระคตัง, ซึ่งจะกราบทูลความมากน้อย
 เท้าได้นั้นเกรงจะเป็นเท็จ. แด่มพระราชทานเห็นกรงหนึ่ง, เมื่อพระเจ้า
 กรุงไทยได้เต็ดออกไปประพาสพระอุทยานซึ่งมาพระทนต์ชาว, มีพลอย
 ทบทิมดวงหนึ่งผูกคอกมาพระทนต์, มีฉนวนโห่ประมาณเท่าน. พระเจ้า
 ฝรั่งได้ฟังก็เข้าพระทัยในคำราชทูต, ซึ่งพระโศมนัดตรัดฉ่นเดิน
 ว่า, ราชทูตเจรจาไพเราะ, คณจะเชื่อได้เป็นหย่างได้. จึงให้จดหมาย
 เขาก้อยค่าได้เป็นฉนวนดับไปพายนหน้า, แด่มดัดเต็ดเทยวประพาสอุทยาน,
 เพดานนถัดเต็ดถยเขพระราชฉง.

เวลาอันหนึ่งราชทูตเข้าเฝ้า, จึงให้กราบทูลพระกรุณาว่า, ถูกคำ
 ณะเมืองนี้เข้าไปค้าขายนะพระนครสร้อยชยา, กราบทูลพระเจ้าหยู่หัว
 กรุงไทยขึ้นเงินของวิเสศต่าง ๆ, แดพายในพระราชนิเวศว่างามหาที่สุด
 มิได้. ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวจะใคร่เห็นความจริง, จึงดำหริใช้ข้าพระ
 พุทเจ้าให้จากทูลพระราชดำณ, กับทงเครื่องมงคตราขบรรณาการ,
 ออกมาจำเริญทางพระราชไมตรีด้วย. พระเจ้าฝรังเศสได้ซึ่งฟัง, ก็ซึ่ง
 โสมนัสดำหริตั้งให้ข้าหลวงพาทูลทูตเข้าไปเทียบชม ท้อง พระโรงข้าง
 ใน, แดพระราชทานทองตง. ตรัสสั่งว่าให้พาเอาไปทูลพระเจ้ากรุงไทย
 เกิด, เจ้าพนักงานกรมวังก็พาพวกแขกเมืองเข้าไปชมพระราชนิเวศต่าง
 ที่ข้างในตามรับสั่ง. ราชทูตก็จดหมายเดบนคาทใดเห็นนทุกประการ,
 ถัดของส้มคำพระยาวิชาเยนทรซึ่งกราบทูลนน. แดวกกลับออกมาเฝ้า
 ทูลขึ้นเงินส้มบคในพระราชทานว่า, งานเล่มมอทิพพิมานในเทวโลก.
 พระเจ้าฝรังเศสก็ซึ่งพระโสมนัสเชอถอยคายคำราชทูต, ซึ่งพระการุณภาพ
 เปนอันมาก, มีพระราชประสงค์จะใคร่ได้พิชพันธุไว้. จึงพระราชทาน
 นางข้าหลวงให้เป็นภรรยาคนหนึ่ง. แดพระราชทานเครื่องแต่งตัวอย่าง
 ฝรังเศสประดับด้วยพลอยต่าง ๆ, กับถนองพระองค์ซึ่งองค์หนึ่ง. แด
 ให้เขียนรูปราชทูต, แดจดหมายถอยคำไว้ทุกประการ. แดราชทูต
 ส้มคั่งวาดกับด้วยภรรยา, จนมีบุตรชายคนหนึ่งมีรูปร่างเหมือนบิดา.
 หยุมาประมาณสามปี, ราชทูตจึงให้กราบทูลบังคมลา, แดให้
 ฝ่ายบุตรภรรยาด้วย, พระเจ้าฝรังเศสก็พระราชทานเงินทองเสื้อผ้า, แด
 ตั้งของวิเสศต่าง ๆ แก่ทูลทูตเป็นอันมาก. แดให้แดพระราชดำณ
 คอบโดยทางพระราชไมตรี, กับทงตั้งของเครื่องราชบรรณาการตอบแทน

มา, ถวายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเนิ่นนาน. ทูลาญทุกประการถวายบังคม
ลา, อันเช่นพระราชดำล้นตอบ, กับทรงเครื่องมั่งคดราชบรรณาการมาดง
กำปั่น, โปรดให้จัดแห่เรือมาตั้งถึงเมืองปากน้ำ. ครั้นถึงวันสุกมงคล-
เรีกส์, ไซ้ใบออกท้องทะเลให้แห่เข้ามาในมหาสมุทร, หาอันครายมิได้ทราบเท่า
ถึงกรุงเทพมหานคร. นายปานราชทูต, แดอุปทูต, ครุฑ, กษณเฝ้าถวาย
พระราชดำล้น, แดเครื่องราชบรรณาการ, ซึ่งพระเจ้าฝรั่งเสด็จตอบแทน
มานน. แดทูลเกล้าแจ้งกิจการทั้งปวง, ให้ซาบดินทุกประการ. พระบาท
สมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็ทรงพระปรีดาโสมนัส, ครัด
ตั้งเดินดัดบิณฑบาตนายปาน, แดพระราชทานรางวัลแก่ทูลาญทุก,
โดยอันสมควรความชอบ, ซึ่งไปได้ราชการระเมืองฝรั่งเส็จมานน.

พุทธศักราช 1124 ปีชานจัตวาตัก, พระบาทสมเด็จพระบรม
พิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, มีพระราชดำหริตปรีกษาคด้วยท้าวพระยาเสนา
บดีมนตรีมุขทั้งหลายว่า, พระเจ้าองจะกระทำบังอาจให้กองทัพพม่ามอญ,
ยกติดตามครุฑรามันซึ่งหนีลวงด่านแดนเราเข้ามาในไต่ยาเกรง, ควน
เราจะแต่งกองทัพยกไปกระทำตอบแทนแก่แผ่นดินเขาเมืองให้จงได้. มุข
มนตรีทั้งปวงก็เห็นพร้อมกันโดยพระราชบริหาร ครั้นถึงอาลัมมาด,
จึงมีพระราชโองการमारพระบันฑูรสุระดีหนาทดำหริตเหนือเกล้า, โปรด
ให้พระยาโกษาธิบดีเป็นแม่ทัพใหญ่, ถอพดณกันดาเครื่องธองหม่นเสด,
ช้างเครื่องร้อยเสด, ม้าธองร้อยเสด, ถัพด้วยเครื่องธรวพดำคราฐ,
ให้พระยาศรีธภักดีเป็นยกบดทัพ, ถอพดหม่นเสด, ช้างเครื่องหก
สิบแปด, ม้าร้อยเสดทัพหนึ่ง. ให้พระสุรินทภักดีเป็นเกยกกอย, พระยา
สุทธานภเป็นกองหน้า, พระยาสวรรค์สงครามเป็นทัพหลัง, ถอพด

ช้างมาเทากันกับทพยกบุตร. แล้วโปรดให้พระยาเกียรติ, แด่มังพระ
ราม, กับดิมมรามาใหม่ทั้งปวงถือพลรำนยกลงไปก่อน, ทวาดเอา
พลเมืองทวาย, แด่เมืองเมะตะมะกับเมืองชนด้ามดิมสองหัวเมือง, ให้
ได้พลหมื่นเส็ด, มานับทัพเจ้าพระยาโกศลารับดี, ยกไปทางเมือง
เมะตะมะทางหนึ่ง, แล้วโปรดให้พระยารามเดโช, กับพระยากำแพงเพชร,
แด้หัวเมืองเหนือทั้งปวง, ถือพลห้าพันด้วยช้างมาเครื่องสำราญ
พร้อมเส็ด, ให้ยกไปเกณฑ์กองทัพเมืองเชียงใหม่, เมืองลำพูนชัย,
เมืองนครลำปาง, ให้ได้พลหมื่นเส็ด, ยกไปฝ่ายเหนือทางหนึ่ง.

ครั้นถึงอรุณกาลได้สุภวารดิถีพฤษภาคม, เจ้าพระยาโกศล, แด่หัว
พระยานครนายกของทงปวง, ถกราวทวายบังคมตา, ยกพลโยธาทัพแยก
กันไปทางด้านพระเจดีย์สามองค์บ้าง, ทางด้านเขาปูน, แด่ด้านดักพระ
แดนมเมืองชัยขานบ้าง, ทางทวายบ้าง. เกณฑ์ทวาดเอาพลเมืองทวาย,
แด้เมืองเมะตะมะกับเมืองชน, ได้พลหมื่นเส็ด. แด่กองทัพฝ่ายเหนือเกณฑ์
เอาพลดาวทองล้านเมืองได้พลหมื่นเส็ด, ยกมาด้านระแหงบ้าง, ทางด้าน
เมืองเฉนแด้เมืองนครลำปางบ้าง, ไปพร้อมทัพที่บานเมืองจัตของฉนวน
ดีโคง. แด่กองทัพทงปวงประชุมพร้อม, ทัพโยธาทัพหามประมาณเก้า
หมื่นเส็ด. เจ้าพระยาโกศลารับดีแม่ทัพใหญ่, ถัดเจดีย์ทัพตามคำหับ
พร้อมทั้งกรมพร้อมเส็ด, แด่ยกไปค้เมืองหงสาวดี, เมืองจ้เรย,
เมืองชางกุ้ง. เจาเมืองทงจำรับบ้างไม่รับบ้าง. เห็นเหตุอากาตงคานทาง
มิได้, ถัดแยกพ่ายหนี. พดกรามทงปวงพาถนมารอเจ้าด้วยกองทัพโดยก
มธ. นายทพนายกของทงปวง, แด่เมืองคองชัย, ค้ได้หัวเมืองทมวาม
ราชทาง, แด่ครอบครองเป็นอันมาก, ถัดค้คองชงยกกันไปค้เมืองคองช

แม่ทัพให้ตั้งค่ายใหญ่, แต่ค่ายครัวของหลังไกลเมืององครักษ์ทางโยชน์หนึ่ง
ทัพหน้าแตกของเกียกกายมีกษัตริย์ชกชวา, แลยกกับครัวกษัตริย์ชกชวา
รอบเมืองท่งดำน, ห่างเมืองประมาณสองร้อยเส้น, เปิดไว้แต่ด้านริม
น้ำ, ให้เก็บเรือไทยน้อยข้ามพดไปเคเอาได้เมืองจกกายฝ่ายปากข้างโน้น,
ตรงเมืององครักษ์, แลให้ตั้งค่ายใหญ่เป็นหลายค่าย. เกณฑ์พดทหาน
แยกกันไปตั้งบ้านใหญ่ขึ้น, ในแคว้นแคว้นแดนเมืององครักษ์, ได้ครอบครัว
แลคนชดเชยเป็นอันมาก, แลให้ลาดตระเวนทางบกทางเรือจนจบถึง, มี
ให้ชาวเมืองออกลาดหากินได้สะดวก, ให้เที่ยวกวาดครอบครัวรวบรวม
อาหารมาเลี้ยงดูในค่าย, ก็ได้น้อยนัก, ด้วยบนเนินเมืององครักษ์เกิดฝน
แล้ง, ชาวกล้าในท้องนาจึงได้ผดน้อยมิได้บริบูรณ์.

ฝ่ายพระเจ้าองครักษ์ให้มังจาเดราบุตรพดทหานหนึ่งหนึ่งออก
ตั้งค่ายรบนอกเมืองเป็นหลายค่าย. พระยาดัหราเสโตโรของหน้ายกพด
เจ้ารบกับกองทัพมากดางแปลงเป็นหลายครั้ง. พดพม่าต่อรบเป็น
ดำนากดากันมิได้, ก็แตกฉานหนีเขาค่ายทุกครั้ง. วันหนึ่งนายทัพ
พม่าคิดถนัด, ชุมพดทหานไว้ในค่ายเปิดประตูหลังค่ายหนีไป. พระยา
ดัหราเสโตโรมีทันแจ้งในกลอุบายชาดก, ชุมชาวควมรับนำพดทหาน
ประมาณห้าร้อยเข้าไปในค่าย, พดพม่าซึ่งตั้งชุมนุมอยู่ในดำนามเพดระ
พวยในค่าย, ถอนจากดำนามเพดระพร้อมกันไล่ต้อนพดทหานไทยๆ ด้รับ
ถึงกระดุมบอน, พดพมามากกว่าหลายเท่า, ก็เขากดุมรุมกันจับไทยได้
เป็นอันมาก. แต่พระยาดัหราเสโตโระที่ประคน, มีวิชาหายศดได้คิดใจ
หนึ่ง, ก็ขอหอควมรับนำชาด, ได้แทงพม่าด้วยเป็นหลายสิบ. พม่า
เห็นศมยังไม่เห็นศมบาง, ก็ไล่ต้อนรบเป็นหมู่ๆ ไป. แต่พระยาดัหรา

เดโชได้รับจนสิ้นกำลัง, ก็ตกลงจากหลังมา, จะกตณขอสู่สวรรค์
ก็เร็วเขาคอยกำลังเหนื่อย. พม่าแต่เห็นคตณข, ก็เขาคอมกตณข
คตณขพาใจแล้ว, ขอนกนพเพงมิได้เขา, ด้วยมีชาคงทนอาดูช.
แต่พอกพตทหานไทยหารอยกตณขคงกะพนทงต้น. อาดูชาดกมได้
ขาดเจ็บกาย. แต่ได้รับกบพตพม่าคตณขพม่าได้เป็นอนมากจนสิ้นกำลัง.
พตพม่ามากกว่า มากเขยคตณข พนุ เนอง กนเขา หอมตอมจบ เป็น คตณข,
ขอนกนพเพงมิได้เขากจมนมดไว้.

ฝ่ายกองทัพไทยซึ่งยกติดตามกนมาข้างหลังจะแตกเขาคายพม่า ๆ
คตณขได้รับเป็นล้ามาถ, หักเขามได้, ก็ถอยออกไป. แล้วให้มาไซรบ
ไปแจ้งราชการแก่ท่านแม่ทัพ ๆ จึงส่งพระรัตนทกคตณขกองเกยก-
กาย. ให้ยกพนมาช่วยแก่เอาพระยาดีทราชเดโชคตณขให้จึงได้. แล้ว
แต่งหนังสือบอกให้มาเร็วล้ามคตณข, ก็รีบลงมายังกรุงเทพมหานคร
กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบ. สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ได้ทรงทราบ
ว่า, เดโชพระยาดีทราชเดโชชาดกจบไม่ได้, ก็ตกพระทัย. จึงดำหริ
ตั้งตำหวอดให้ออกไปนิมนต์พระพิมลธรรมราชาคณะ วัดระคงเขมาจะให้
จับยามคตให้รู้เหตุตระหนักแน่. ด้วยพระพิมลธรรมราชาคณะของคต, ดุขาม
ถมนกนได้เคยซึ่งเขามาแต่ก่อน. ครั้นพระผู้เป็นเจ้าเขามาถึงพระราช
นิเวศ, นางเห็นธิดาสนะ, จึงตรบบอกวาบคต, พม่าชาดกจบพระยา
ดีทราชเดโชทหานเอกเราไม่ได้, จะเป็นตายประการใด, นิมนต์พระผู้
เป็นเจ้าพจจขนาดให้รู้แจ้งแน่. พระพิมลธรรมราชาคณะจึงพิจารณาตาม
ยามคตเนตร, กระจ่างในยามน. แล้วถวายพระพรพยากรณ์ว่า, ซึ่ง
พระยาดีทราชเดโชชาดกจบไม่ได้นคตจ. แลควมคตแตกคตออกได้

พ้นจากอำนาจข้าศึกแล้ว, กลับได้ชัยชนะ, แต่ได้ตกเป็นอันมากอีก.
พระราชดำริการเจ้าชายซึ่งพระวิศกเสียดพระทัยเลย, ในยามนั้นหาอันตราย
มิได้เป็นแท้.

ฝ่ายข้างกองทัพพม่า, ครั้นจบพระยาดีหราชเดโช, แดพดททาน
ไทยทำรอยพินณาไว้ได้ดังนี้แล้ว, ก็จัดแจงกันจะให้คุมตัวส่งเข้าไปใน
เมืององวะ, พดางเกณฑ์กันให้ชนเฝ้าทัพพม่าตายออกไปเสียนอกค่าย,
พอกองทัพไทยซึ่งยกหนุนมาช่วยหนุนมาถ้ง, ก็เข้าถอนขวากแหกค่ายเยื่อ
ค่ายบนค่าย. พดกนายทัพพม่าดำตรวจได้พลออกต่อรบยังบนไทยน้อย,
ແပ່ງຂັດແຕ່ນหลาวดำตรวจเป็นยอดหมาน. ล้วนพระยาดีหราชเดโช
คือพินณาให้พิจารณาในอากาศ, เห็นลัทธิมิดรแล้วร้าย
พระพุทธรูปศาสดาจารย์พินณาด้วยหลุดออกจากกายได้. แล้วถูก
แดนไปชิงเอาดาบพม่าได้, ก็ไล่ทัพพม่าซึ่งคุมหนุนตายเป็นหลายคน
พดกพม่าจึงหนีกระเจายกันออกไป, ก็เอาดาบเขาคัดเชือกซึ่งผูกมัดพดก
ททานออกได้ประมาณสิบคน. ททานเหล่านั้นก็เขาร่วงซึ่งเอาอาวุธพดก
พม่าตัดเชือกมัดกันต่อ ๆ กันไปจนสิ้น, ก็พร้อมกันแดนไล่ทัพพม่า
ในค่ายนั้นตมตายเป็นอันมาก, แดกหนีไปสิ้น, ซึ่งเอาค่ายนั้นได้. นาย
กองทัพพม่าเห็นพม่ามอดแตกหนีทั้งค่ายตมตายนั่นเสียแล้ว, แดพระยา
ดีหราชเดโช, กับพดกททานแตกตัวได้แล้ว, ก็ช่วยกันศดาบอันคอก ๆ ไป.
พดกพดพม่าพากันคืนคอกใจ, เสียทีไม่เป็นที่จะสู้รบ, จึงจะจัดพลตมพราย
กันไป. กองทัพไทยได้ติดตามทัพพม่าได้ครั้งนั้นเป็นอันมาก. แด
มังดาเดราชบุตรเจ้าองวะ, ซึ่งเป็นแม่ทัพไทยหนุนหนุน, ก็ตายหนีในค่าย.
นายทัพพม่าตายตมตายเป็นหลายคน, ก็เสียค่ายทั้งนั้น, พดกพม่า